

TENGEMONITOR

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ЭКОНОМИКАЛЫҚ АПТАЛЫҚ

Газет 2006 жылдың 15 желтоқсанынан шыға бастады

//5 ҚАРАША 2020 ЖЫЛ

ЭНЕРГЕТИКА

ӨНДІРІСТІ ЖАҢҒЫРТУ: Жаңа технологиялар сапа мен тиімділікке жол ашты

Энергетика министрі Нұрлан Ноғаев жұмыс сапарымен Павлодар облысына барды. Өңір басшысы Әбілқайыр Сқаковпен бірге олар екі жылу электр орталығында, Павлодар мұнай-химия зауытында және «Нефтехим LTD» ЖШС-да болды, деп хабарлайды ведомствоның Баспасөз орталығынан.

ИСАТАЙ ҚАМБАРОВ

«Қазақстан алюминии» АҚ құрамына кіретін 1-ші жылу электр орталығында (ЖЭО-1) делегацияға қаланы электрмен және жылумен жабдықтау туралы мәселелері туралы баяндады. Бүгінде 50 жылдан астам тарихы бар кәсіпорын өз қызметкерлеріне барынша қолайлы жағдай жасауға тырысуда, бұл өз кезегінде өндіріске жас қалдарды тартуға мүмкіндік береді.

«Павлодарэнерго» АҚ бөлімшесі болып табылатын 3-ші жылу электр орталығында Нұрлан Ноғаев пен Әбілқайыр Сқакова негізгі жабдыктарды жаңарту туралы баяндады.

«Нефтехим LTD» ЖШС басында энергетика министрі және Павлодар облысының әкімі метил-третбутил эфир және полипропилен өндіру шекарасында болды. Биыл зауыт полипропилен шығару көлемін 40 мың тоннаға дейін жеткізуді жоспарлап отыр. Былтырғы және оның алдындағы жылдағы бұл көрсеткіш шамамен 33 мың тоннаға құраған.

Келесі сапар Павлодар мұнай-химия зауытына болды. Зауыт автомобиль бензинін, ТС-1 маркалы реактивті қозғалтқыштарға арналған отын, дизель отыны, казандық отыны (мазут), мұнай қоспасы, жол битумы және т.б. өндірісімен айналысады.

Сапар барысында Нұрлан Ноғаев журналистердің сұрақ-

тарына жауап бере отырып, Энергетика министрінің жоспарлары туралы айтып берді.

— Биз қысқы және арктикалық отынды қоспағанда, дизель отынның импорттауға тыйым салуды келесі жылдан сәуіріне дейін ұзаруды жоспарлап отырмыз. Бұл мәселе бойынша түпкілікті шешім әлі қабылданбады, бірақ ішкі нарықты дизель отынымен толтыру үшін алғышарттар бар екенін атап өткізіп келеді, — деп Нұрлан Ноғаев.

— Жалпы алғанда, еліміз бен үкімет басшылығының арқасында пандемия кезінде мемлекеттік органдар қоймаларын толып кетуіне жол бермеу үшін шаралар қабылдағанын атап айтқым келеді. Осыған байланысты, біз зауыттарымыздың тоқтап қалуына жол бермедік және

ішкі жанар-жағармай нарығында теңгерімді сақтап қалдық, — деп қорығандылады сөзін министр.

ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАР ЕНГІЗІЛЕДІ

Энергетика министрі мен Павлодар облысының әкімі өңірдегі энергетика және мұнай-химия кәсіпорындарын аралауы барысында бірқатар аса маңызды мәселелер кенінен өңгіме болды.

Облыс әкімілігі баспасөз қызметінің Telegram парақшасындағы мәліметке сәйкес, мынадай жайттар да белгілі болды: «Қазақстан алюминии» АҚ құрамына кіретін 1-ші жылу электр орталығындағы станцияның қазіргі электр қуаты —

340 МВт, ал жылу қуаты — сағатына 1074 Гкал құрайды екен. Мұнда кәсіпорынның әлеуметтік бастамалары туралы да сөз болған.

— Біздің жоғары оқу орнымыз — Торайғыров университетінде энергетиктерді даярлайды, олардың көбі кәсіпорынға жұмысқа орналасады. Барлық жас маманды қосымша оқытамыз, оларды барынша қолдауға тырысамыз, — деп 1-ші жылу электр орталығының бастығы Илья Рожков. «Павлодарэнерго» АҚ бөлімшесі 3-ші жылу электр орталығында Нұрлан Ноғаев пен Әбілқайыр Сқакова негізгі жабдыктарды модернизациялау туралы баяндады. Мысалы, биыл энергетиктер №6 турбинаны қайта құрды.

ҚАЗАҚСТАН ҚОР НАРЫҒЫ

АКЦИЯЛАР	Risers	Last	%Δ1D	%Δ1M
KZTK 04.11.20 16:29	26 149,99	+2,95	+5,72	
KZTO 04.11.20 16:28	810,00	+1,12	+0,62	
KZAP 04.11.20 16:25	6 134,00	+0,56	-0,68	
CCBN 04.11.20 15:54	214,30	+0,26	-2,15	
GB KZMS 04.11.20 16:18	3 307,50	+0,20	+16,05	
KASE Индексі 04.11.20 16:23	2 489,16	+0,69	+3,10	
АҚША НАРЫҒЫ	Symbol	Last	%Δ1D	%Δ1M
MM Index 03.11.20 00:00	7,99	-0,33	-1,26	
TONIA 04.11.20 16:15	8,19	+0,19	-1,06	
SWAP-1D (USD) 04.11.20 15:35	8,00	+0,55	-2,00	
TWINA 04.11.20 15:54	8,96	+0,22	-0,22	
SWAP-2D (USD) 02.11.20 17:05	7,41	-0,10	-0,59	
КОРПОРАТИВТІК ОБЛИГАЦИЯЛАР	Deals	Yield	DTM	
MFOKb1 04.11.20	18.20	-		
BRKZb10 03.11.20	8.95	-		
KAFb6 03.11.20	11.00	-		
KZIKb27 03.11.20	8.10	-		
KSYb1 03.11.20	16.50	-		
TEBb1 03.11.20	00.00	-		
МЕМЛЕКЕТТІК БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР	Deals	Yield	DTM	
MUM108_0008 28.10.20	9.50	-		
NTK028_2679 28.10.20	8.79	-		
MUM168_0001 28.10.20	10.00	-		
NTK182_2678 28.10.20	9.50	-		
MUM120_0011 28.10.20	10.02	-		
MUM144_0001 28.10.20	10.00	-		

ӘЛЕМДІК ҚОР НАРЫҒЫ

Индекстер	Көрсеткіш	Өзгеріс
KASE	2 472.16	0.72% ↑
FTSE 100	5 786.77	2.33% ↑
CAC 40	4 805.61	2.44% ↑
S&P 500	3 369.02	1.78% ↑
Dow Jones	27 463.19	2.06% ↑
Nikkei 225	23 295.48	1.39% ↑
DAX	12 088.98	2.55% ↑
SSE Comp	3 271.07	1.42% ↑
04 Қараша 2020		
Тауарлар		
Мұнай	39.71	1.90% ↑
Алтын	1 908.30	0.97% ↑
Платина	875.00	2.34% ↑
Палладий	2 301.00	4.45% ↑
Никель	14 423.00	-0.61% ↓
Алюминий	1 770.50	-0.53% ↓
Күміс	24.17	0.81% ↑
04 Қараша 2020		
Валюта нарықтары		
USDKZT	493.30	-0.29% ↓
EURKZT	506.74	0.18% ↑
USDJPY	79.3552	-0.00% ↓
USDQAN	28.4825	-0.16% ↓
USDUYN	2.6441	-0.09% ↓
EURUSD	1.1686	-0.21% ↓
GBPUSD	1.2974	-0.64% ↓
04 Қараша 2020		

АГРОЭНЕРГЕСІП

Қалдықсыз өндіріске көшкен «Кублей» тері илейді

Ақ Жайық өңірінде 29 жасқа дейінгі жас кәсіпкерлерді қолдауға арналған гранттық қаржы беру конкурсы басталды. Бұл туралы өңірлік коммуникациялар қызметі алаңында өткен онлайн брифингте облыстық кәсіпкерлік және индустриялық-инновациялық даму басқармасы басыпасөз орныбасары Максат Құланбаев мәлімдеді.

ГУЛБАРШЫН ӘЖІПЕРЕЕВА

Қазіргі экономикалық қиындықтарға қарамастан

теракты өсуді, еңбек өнімділігін арттыруды ойлайтын оралдық серіктестік жана нехты іске қосуға қам жасап отыр. Бүгінде тері-терек өңдеу шехна итальяндық құрал-жабдыктар қойылған. Мұндағы мал терісін жұмартатын үлкен сыйымдылықтар да көзге бірден түседі. Олар африкалық қызыл ағаштан жасалыпты. Оның біреуінің сыйымдылығы 30 текше метр шамасында, бұл жабдыктарды пайдалану мерзімі — 30 жыл. Цехта теріні жұмартатын, жуып-сығартып

және дайын терінің көлемін өшейтін жабдыктар бар. Олардың көмегімен малдың тері-тересі итальяндық технология бойынша өңделмек. Қазір зауытта тері өңдеу жұмыстарына бас-көз болатын тері өңдеу технолог маманы жұмысқа қабылданған. Жалпы жаңа өндіріс орнында хромдалған WET-BLUE жартылай дайын өнім — тері өндіріледі. Жартылай дайын өнімнен, яғни қалың тері материалынан арнайы жұмыс аяқ киімнің үстіңгі және астыңғы бөліктерін дайындалады. Ондай аяқ киім кен орындарында еңбек ететін жұмысшыларға арналып пігілмек.

Аталмыш серіктестіктің өндіріс жөніндегі менеджері Гүлнұр Дошмухамбетованың айтуына қарағанда, жана цех іске қосылуда толықтай дайын. Еліміздегі тиісті орындары итальяндық мамандардың «Кублей» кәсіпорнына келіп, жобаны іске қосуына рұқсат берген.

САМУРЫҚ-ЭНЕРГО: ЖАНҒЫРТУ

Қоршаған ортаға келелі көзқарас

Жылу электр орталықтары газға көшеуде

Алып шаһар Алматының жылу электр орталықтары түгел газға көшіріледі. Бұл ауқымды іс-шаралардың барлығы Самұрық-Энерго холдингінің негізгі стратегиялық мақсаттарына сай тиімді технологияларды енгізумен қоршаған ортаға кері әсерді азайтып, тұтынушыларды жылу және электр энергиясымен сенімді қамтамасыз етеді.

БОТАГӨЗ ӘБДІРЕЙҚЫЗЫ

Еліміздегі ең кең станциялардың бірі — Алматы ЖЭО-1 жуырда 85 жылдығын атап өтті. 1935 жылы 25 қазанда біретей құл шоғырында өндірістік қауқары сол уақытта өте маңызды саналған 3 мың кВт құрайтын алғашқы турбиналық қондырғы қойылды.

БИЗНЕС&ЖАҢАЛЫҚ

АПТА ТЫНЫСЫ

▶ Президент Жолдауы

Жауапты хатшы институты таратылады

Мәжіліс жауапты хатшы институтын таратуды көздейтін заң жобасына қорытынды әзірледі.

Парламент Мәжілісінің Заңнама және сот-құқықтық реформа комитеті «ҚР Үкіметі туралы» ҚР-ның Конституциялық заңына өзгерістер енгізу туралы» ҚР Конституциялық заңының жобасын жұмысқа алды. Заң жобасы жауапты хатшы институтын таратуды көздейді.

Аталған мәселе бойынша Мәжілістің жалпы отырысында сөз сөйлеген заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің төрағасы Канат Мусиннің айтыныша, заң жобасы Мемлекет басшысының 2020 жылғы 1 қыркүйекте жарияланған Қазақстан халқына Жолдауының орындауы үшін әзірленді.

«Бұл жөнінде нақты тапсырма берілді. Жауапты хатшы институты таратылған кезде олардың міндеттері

министрліктердің аппарат башыларына жүктеледі. Заң жобасын қабылдаудың әлеуметтік-экономикалық нәтижесі — мемлекеттік аппараттың тұрақтылығы, мемлекеттік органдардың бірінші басшыларының жауапкершілігін арттыру болып саналады. Комитет аталған заң жобасын жұмысқа алуға және ол бойынша 2021 жылғы 26 қарашаға дейін қорытынды әзірлеуге дайын», — деді Мәжіліс депутаты.

▶ Стратегиялық серіктестік

Бірлескен жобалар іске асырылады

Премьер-министрдің орынбасары Роман Склярдың жетекшілігімен орталық мемлекеттік органдар башылығының, Түркістан облысының әкімі Әмірбек Шөкеевтің қатысуымен қазақстандық делегация Өзбекстан Республикасының Ташкент қаласына ресми сапармен барды.

Сапар барысында Өзбекстан Республикасының Премьер-министрі Абулдула Ариповпен, осы елдің үкімет мүшелерімен кездесу өтті.

Қазақ-өзбек стратегиялық серіктестігі әлемдегі эпидемиологиялық жағдайға қарамастан, дәстүрлі түрде жоғары деңгейде және серпінді түрде дамып келеді. Құн тәртібіндегі өзекті мәселелер бойынша екі жаққа тиімді өзара іс-қимыл бойынша уағдаластықтарға қол жеткізілді. Оларды іске асыру барысы мен өзара тиімді ынтымақтастықтың перспективалық бағыттары кезекті рет тыңғылықты талқыланды. Сауда-экономикалық байланыстар-

ды нығайту мақсатында автомобиль жасау, экспортты шоғырландыра отырып, ауыл шаруашылығы, үшінші сәлдердің нарықтарында сұранысқа ие мультимодальдық жеткізілімдерді (авто/теміржол/әуе) қалыптастыру жөніндегі жобалар қаралды. Қазақстан тарапы экспорттық нарықтардың ірі сауда желілеріне шығу үшін ауыл шаруашылығы өнімін жеткілікті көлемде шоғырландыруға мүмкіндік беретін көтерме-тарату орталықтарының мемлекетаралық

тармақталған желісін құруды ұсынды. Өз кезегінде Өзбекстан Премьер-министрі Термез-Маазари-Шариф сауда-логистикалық орталығы аясындағы ынтымақтастық мәселелерін қарастыруды ұсынды.

Сапар барысында көлік, ауыл шаруашылығы машиналарын жасау, жеңіл, фармацевтикалық, тамақ өнеркәсібі, сондай-ақ микро, шағын және орта кәсіпкерлік, білім беру салаларын қамтитын Практикалық шаралар жоспарына қол қойылды.

▶ Бақылау

Дәрі бағасын негізсіз көтерген

Алматыда өткен онлайн брифинг барысында айтылғандай, қалада шілденің ортасынан қыркүйектің соңына дейін дәріхана ұйымдарында тексеру жүргізілді.

Қалалық тауарлар мен қызметтердің сапасы мен

айналысқан субъектілерге жалпы сомасы 305580 тенге болатын 14 айыппұл салынды. «Құқықбұзушылықты қайталаған кәсіпкерлер бойынша арнайы мамандандырылған сотқа 8 материал жіберілді. 4 материал заңсыз кәсіпкерлікпен айналысқан субъектілерге қатысты жіберілді. Тағы 2 материал бойынша тіркелмеген дәрілік заттар сатқан кәсіпкерлердің ісі қаралып жатыр», — деді ол.

Департамент өкілінің айтуынша, рейдтік тексерулер жалғасуда. Соңғы бір айда дәрі-дәрмектер бағасының артуы туралы тек бір факт белгілі болды. «Қазір дәріхана ұйымдары денсаулық сақтау министрлігінің бұйрығына сәйкес бағаларды шекті бөлшек сауда бағаларында белгілеп жатыр», — деп қосты беріл.

▶ ҮКІМЕТ: КЕЛЕЛІ МІНДЕТТЕР КӨШІНДЕ

Үкіметте жылты маусым кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету мәселелері қаралды. Сонымен қатар Түркістан қаласының бас жоспары жобасы мақұлданды. Премьер-министр Аскар Мамин атқарушы істердің негізгі бағыттарын атады.

БОТАГӨЗ ӘБДІРЕЙКЫЗЫ

Отырыста төтенше жағдайлар министрі Ю. Илгин, Шымкент қаласының әкімі М.Әйтемов, Солтүстік Қазақстан облысының әкімі К.Аксақалов, Қостанай облысының әкімі А.Мұхамбетов баяндама жасады. Мәлім болғандай, биылғы 1 қыркүйектен бастап еліміздің тұрғын үй секторында 1 369 өрт орын алған, яғни өткен жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда 5,5%-ға төмендеді. Өрт жағдайының көбеюі Шымкент, Алматы, Ақмола, Солтүстік Қазақстан және Қызылорда облыстарында байқалады, бұл көп жағдайда электр жабдықтары мен пешпен жылтыту жүйелерінің дұрыс пайдаланылмауы салдарынан болып отыр.

«Мемлекет басшысы жаңадан құрылған Төтенше жағдайлар министрлігінің алдына азаматтық қорғау мәселелерін дамыту және жетілдіру, өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету, төтенше жағдайлардың алдын алу және жою міндеттерін қойды. Алдын алу мен ден қоюдың тиімді жүйесін құруға бағытталған шаралар қабылдау қажет. Азаматтар мен олардың мүлкі авариялар мен апаттардан қорғауды қамтамасыз ету керек», — деді А.Мамин.

Үкімет басшысы 2018 жылдан бастап 2020 жылға дейін 404 өрт сөндіру автомобилін және 19 мың бірлік жабдық пен жарак сатып алу арқылы өртке қарсы қызметтің жарактандырылуы арқанын атап өтті. Бұл жұмыс елордада, Алматы және Шымкент қалаларында, сондай-ақ Атырау мен Қарағанды облыстарында жақсы қойылған. Бұл ретте Қостанай, Манғыстау және Павлодар облыстарының әкімдіктері осы мақсаттарға жеткілікті қаражат бөлген жоқ. Премьер-министр ТЖМ-ге өрттің алдын алу бойынша жұмысты нақты үйлестіруді, күштер мен құралдардың оларды жедел сөндіруге дайындығын қамтамасыз етуді, әсіресе тұрғын үй секторы мен қоғамдық нысандарда бұзушылықтарды анықтауды және өрт қауіпсіздігін жай-күйін бақылауды жалғастыруды, ІІМ және әлеуметтік қорғау органдарымен бірлесіп, тиісті рейдтік іс-шараларды жандандыруды тапсырды. Сонымен бірге ҚР өртке қарсы қызметінің материалдық-техникалық жарактандырудың 2021–2023 жылдарға арналған жол

Өрт қауіпсіздігі, өркенді даму: Үйлесімді жұмыс үрдіске айналуы керек

қартасын әзірлеп, бекіту керек. Өңірлердің әкімдіктеріне әлеуметтік және коммуналдық инфрақұрылым объектілерінің өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тапсырды. «Әлеуметтік сала объектілерінде орналасқан қазандықтардың жұмысын ерекше бақылауға алып, оларды ғимараттан шығару мәселесін тез шешу керек. Өртке қарсы қызмет бөлімшелері жок елді мекендерде өрт сөндіру бекеттерін құру жұмыстарын жалағастырып жөн», — деді А.Мамин.

Үкімет басшысы өңірлердің әкімдіктеріне бір ай ішінде газ-техникалық инспекция құруды және «Газ және газбен жабдықталу туралы» ҚР заңына сәйкес (Нұр-Сұлтан, Алматы қалаларында, Ақмола және Қостанай облыстарында жасалған) газ жабдығына тиісті бақылауды қамтамасыз етуді тапсырды. ТЖМ-ге өңірлердің әкімдіктерімен бірлесіп, жылтыту маусымы кезеңіндегі өрт қауіпсіздігі мәселелері бойынша халықпен профилактикалық жұмысты күшейту туралы тапсырма берілді.

Түркістан қаласын дамытудың жаңа бас жоспары бойынша облыс әкімі Ө.Шөкеев, индустрия және инфрақұрылымдық даму бірінші вице-министрі К.Өкеевбаев баяндама жасады.

«Елбасының тарихи бастамасы мен шешімінің арқасында түркі әлемінің мәдени-рухани астанасы ретінде қасиетті Түркістан қаласын дамытуға үлкен серпін берілді. Мемлекет басшысы Түркістанның дамуына ерекше көңіл бөліп отыр. Бүгінде Түркістан қаласы Қазақстанның

рухани жаңғыруының символы мен ел мақтанышына айналды», — деді А.Мамин.

Үкімет басшысы Түркістанның жаңа дамуын қамтамасыз ету, тарихи құндылықтарды сақтай отырып, оны одан әрі өркендету мақсатында 2018 жылғы қыркүйекте Түркістан қаласын дамытудың бас жоспарының тұжырымдамасы мақұлданып отыр. Қысқа мерзімде ақумды жұмыс атқарылды. Тарихи-сәулет, әкімшілік-іскерлік орталықтардың, көлік және инженерлік инфрақұрылымының, тұрғын үй аймағының құрылысы қарқынды түрде жүргізілді. Облыс орталығы Түркістанға көшірілген күннен бастап қаланың негізгі капиталына шамамен 400 млрд теңге инвестиция бағытталды. Жаңа бас жоспарға сәйкес қала аумағы 3 мың гектарға жуық ұяғайды. Халық саны 165 мыңнан 176 мың адамға дейін өсті, 2025 жылға қарай ол шамамен 250 мың, ал 2035 жылға қарай 350 мың адам болады деп болжанып отыр. Үкімет басшысы Түркістанды дамытудың жаңа бас жоспары белсенді дамып келе жатқан қаланың барлық қажеттіліктерін ескертетін және оның тұрғындары мен қонақтары үшін толыққанды жайлы орта құруға жол ашатынын атап өтті. Жоспар қаланың және Түркістан облысының атқарушы органдарымен, сондай-ақ орталық мемлекеттік органдармен келісілді. Қала инфрақұрылымын дамытудың барлық егедей-тегжейлі схемалары әзірленді. А.Мамин бекітілген жоспардың барлық жобаларын жүзеге асыруды тапсырды.

▶ ТУҒАН ЖЕР

ХАЛИФА АЛТАЙ МЕШИТІ ▶

Шығыс Қазақстан облысындағы ең ірі, республикамыздағы ең үлкен үш мешіттің бірі. Үш мың адамға арналған. Мешіт өңір тұрғындары, мемлекеттік және коммерциялық кәсіпорындардың қайырымдылығы көмегімен және Араб Әмірінің демеушілік қолдауымен салынды. Мешіт құрылысына 20 мыңға жуық адам атсалысқан.

БИЗНЕС&ҚОҒАМ

ЭНЕРГЕТИКА

Өндірісті жаңғырту: Жаңа технологиялар сапа мен тиімділікке жол ашты

[1]

ТМД-да теңдесі жоқ жаңа технология арқасында кәсіпорын ғимараты іргетасының бұзылуына әкептілген вибрациядан құтылды.

— №6 турбинада Қазақстанда алғаш рет жабдықтанып жұмыс туралы барлық деректерді онлайн режимде бірінші пультке жіберуге мүмкіндік беретін болжамда жүйесі орнатылды. Егер қандай да бір көрсеткіш өзгерсе, жүйе құрылғының жөндеуге тиіс уақытын бірден анықтап береді. Бұл модернизация жұмысын уақтылы жоспарлауға мүмкіндік бермек, — деді «Павлодарэнерго» АҚ басшысы.

Жылу электр орталығынан қалаға жылу беру бүгін шаттық кейімде жүріп жатыр. Кәсіпорын қоймаларындағы көмір қоры — 200 мың тонна (норматив бойынша 70 мың тонна).

«Нефтехим LTD» ЖШС базасында энергетика министрі және Павлодар облысының әкімі метилтретбутилэфир және полипропилен өндіру цехтарында болғанын айтқан болатынбыз. Соған сәйкес,

АГРОӨНЕРКӘСІП

Қалдықсыз өндіріске көшкен «Кублей» тері илейді

[1]

Өз мемлекеттерінен рұқсат алған соң, италияндық мамандар Оралға келіп, өндіріс ошағының «отын» жағып, құрал-жабдықты пайдалануға тапсырмақ.

Үлкен бөшелерде терілер түрлі химикаттардың көмегімен жібігімек. Ондай заттар Италиядан технологияға сәйкес тасымалданады. Оның үстіне елімізде тері өңдеуге жарамды химиялық заттардың өндірілмейтіні бәсеңден белгілі. Тері өңдейтін жабдықтар аусымына 600 теріні өңдеуге қауқарлы. Бұл цехтың басты артықшылығы — өндірісте қалдықтың

басқарылады. Күн сайын цехта 18-20 тонна қалдық өңделіп, 9-10 тонна етсүйек ұны мен мал майы алынады. Өнімдерімізге сұраныс күшті. Оларды Түркістан, Қостанай және өзіміздің өндіріс құс фабрикаларына өткіземіз. Мал майын сабын өндірісімен айналысатын кәсіпорындар алады. Кәсіпорындағы өндіріс тізбегі түйістірілген, яғни малды союдан бастап оның қалдығын өңдеп қалағе жаратамыз. Қалдықсыз өндіріс барысында табиғатқа зиянды қалдықтар шығарылмайды, сондықтан ол қоғамға экологиялық жағынан қауіпсіз, — деді Гүлнұр Дошмұханова.

Оның айтуынша, етсүйек ұны

қалмайтындығында. Кәсіпорында тоназытылған, мұздатылған ет және жартылай дайын ет өнімдерін өңдейтін кешен жұмыс істейді. Онда ірі қара, уақ жылдық, жылқы сойған қаспаққа бар. Одан басқа қалбыр зауыты да 100-ден астам өнім түрін өндіреді.

— 2017 жылы ашылған цехымызға бөсекте қабелтті болу үшін қалдықсыз өндіріс үрдісін енгіздік. Мұнда малдың сүйегі, мүйізі, шөміршегі, сіңірі, яғни азық-түліктік емес қалдығының барлығы өңделіп, етсүйек ұны және мал майы өндіріледі. Оның құрамында 50 пайыздан астам күрделі бөлшектер — протеиндер бар. Шөктағы заманауи еуропалық жабдықтар толықтай автоматтандырылған, компьютермен

құс фабрикаларында бройлердің, бордақылау алаңдарындағы малдың азықтық жеміне қосылатын таптырмай қоспа. Сондай-ақ ауыл шаруашылығы саласында тығайтқыш ретінде пайдаланылады. Ал мал майы сабын өндірісінде қолданылады.

«Кублей» ЖШС-ның өндірісін сапалы өнімдері тек елімізде ғана емес, таяу және алыс шетелдерге танылған. Отандық өнім Иран, Қытай, Қырғызстан, Түркіменстан, Ресей елдеріне шығарылады. Оның вакуумдық орамадағы сиыр еті, қалбырдағы өнімдері Атырау, Ақтөбе және Оралдағы ірі сауда орталықтарында өз тұтынушыларын тапқан.

Орал қаласы

ЭЛЕМДІК АҚПАРАТ

S&P Global Ratings

Үздік өмір сақтандырушы аталды

Тауада S&P Global Ratings халықаралық рейтингтік агенттік алғаш рет «Евразия» өмірді сақтандыру компаниясы» (ӨСК) АҚ-ға «BBB-» деңгейінде «тұрақты» болжаммен эмитенттің ұзақ мерзімді кредиттік рейтингін мен қаржылық тұрақты рейтингін тағайындады. Рейтинг ұлттық шкала бойынша «AAA» деңгейінде расталып отыр.

Бұл оқиғаның басты ерекшелігі — қазіргі заманғы сақтандыру тарихында алғаш рет өз іс-қимылын бар-жоғы бір жарым жыл бұрын ғана бастаған сақтандырушыға дәл осындай инвестициялық деңгейдегі рейтинг тағайындалуы. Осы саладағы жаңа тұлғаның мұндай жетістігін халықаралық қауымдастық та асқан таңдаушылықпен қабылдап отыр.

Жаңашыл сақтандырушыға берілген рейтинг өмірді сақтандырумен айналысатын барлық отандық компаниялар мен екінің біріндейдегі банктер арасындағы ең жоғарысы болып табылады. Асырып айтар болсақ, түп-төркін компаниясы — «Евразия» сақтандыру компаниясы» акционерлік қоғамынан кейін «BBB» деңгейіндегі рейтингімен екінің орнына жайғасып, «Евразия» ӨСК тіпті «жалпы сақтандыру» саласындағы компанияларды да басып озды.

ХВҚ аймақтағы экономиканың қысқаратынын айтады

Кавказ және Орталық Азия (КОА) аймағында COVID-19 індетінің таралуы тежеу және оның үй шаруашылықтары мен компанияларға салдарын жеңілдетуге арналған шұғыл және батыл шешімдер қабылданды. Осындай шараларға қарамастан, індеттің теңдессіз күйі және соған орай оқшауландыру айтарлықтай экономикалық шығындарға ұрындырып, деп жазады Халықаралық валюта қоры (ХВҚ) Таяу Шығыс және Орталық Азия елдері департаментінің директоры Джихад Азур.

Қазір ХВҚ аймақ экономикасы 2020 жылғы 2,1%-ға қысқарды, ал бұл 2019 жылғы 4,8% көлеміндегі өсімен кейін мұндай үдерістің айтарлықтай өзгерісін аңғартып отыр.

Осындай жағдайларды ескере келе, ХВҚ аймақтың қуатын дамытуды қолдауын кеңейте түсуде, соның ішінде Алматы қаласында (Қазақстан) техникалық көмек бойынша жаңа аймақтық орталықты — Кавказ, Орталық Азия мен Моңғолия елдерінің күш-қуатын дамытуға арналған аймақтық орталықты бекітуі көмегін де атап айтуға болады.

Табиғи ресурстар цифрлық негізде өндірілмек

Қазақстанда «Интеллектуалды кен орындары» құру табиғи ресурстарды өндіру деңгейін екі пайызға дейінгі қалыпта тұрақтандыруға мүмкіндік бермек, деп хабарлайды Trend.az агенттігі өзінің сайтында «Зерде» холдингіне сілтеме жасап.

«Біз қолға алған бағдарлама түйінді өрмәсіміз — инновациялық экономика құру, 2050 жылға еліміздің дамыған 30 мемлекеттің қатарына енуі және қоғамымыздың заманауи технологиялық әлемде тысқары қалып қоймайтын іске асыруда қажетсініп бір-бірімен өзара тығыз байланыстағы кешенді шаралар орындауды алға қойып отыр. Аталған мақсатқа жету бүкіл қоғамымызды ұйысқан бірлікке және жұмылдырылуға, қысқа уақыт аралығында жедел іргерлеуді іске асыруға жігерлендіреді», — делінген холдинг хабарламасында.

Холдинг ресми өкілінің айтуынша, «Экономика салаларын цифрландыру» бағдарламасы аясында сандық технологияларды енгізу жүргізілуде.

Батыр РАХМЕТУЛЛИН

ӨНІРЛІК ДАМУ: ДЕНСАУЛЫҚ

Жаңа емдеу орындары салынып, қызмет көрсету деңгейі арта түсті

Елбасының тапсырмасына сәйкес және Мемлекет басшысының «Жаңа жағдайдағы Қазақстан: іс-қимыл кезеңі» атты Жолдауында жүктелген міндеттерді орындау мақсатында Жетісу өңірінде халық денсаулығын жақсарту, медициналық қызмет көрсету сапасын заман талабына сай арттыру үшін барлық қажетті жағдай жасалып келеді.

БЕКЕТ КӨКЕНАЙҰЛЫ

Биыл Алматы облысында өңір халқына жедел медициналық көмек көрсету үшін 180 жедел жәрдем көлігі мен 12 жылжымалы медициналық кешен сатып алынды. Соның нәтижесінде облыстағы санитарлық автокөлік паркi 80 пайызға жанартады. Жедел жәрдем бригадасы 165-тен 205-ке арттырылды. Заман талабына сай жабдықталған медициналық жедел жәрдем көліктерінің кілтін облыс әкімі Амандық Баталов табыстады. Санитарлық автокөліктер аудандар мен қалаларға қажеттіліне қарай беріледі.

Көпшілігі автоматтандырылған және цифрландырылған. Жаңа аурухананың заманауи медициналық жабдықтармен, оның ішінде диагностикалық және зертханалық құрылғылармен жабдықталғанын ерекше атап өту маңызды. Компьютерлік томограф, сандық рентген, жылжымалы рентген аппараты, 20 өкпелі жасанды желдету аппараты, виброакустикалық, гемодиализ аппараты, биохимиялық, клиникалық, экспресс-зертханаларға арналған және басқа да барлық қажетті медициналық құрал-жабдықтармен толықтай қамтамасыз етілген.

Одан бөлек, ПЦР-зерттеу көлемін арттырдық, облыстың 13 ауруханасы ортегі стансымен қамтылды, медициналық мекемелердің әр төсегіне ортегі жеткізілген. 180 медициналық жедел жәрдем көлігі мен шағын емхана түрінде жабдықталған 12 жылжымалы медициналық кешен сатып алынды. Соның арқасында облыстың шалғай елді мекендерінің халқы сапалы медициналық қызметке

қол жеткізе алады. Бұл ретте әрбір жедел жәрдем машинасы бүгінгі жаңа талаптарға сай жабдықталған, соның ішінде өкпелі жасанды желдету аппараты да бар. Осының барлығы медициналық қызмет көрсету сапасын арттыруға ықпал етіп, медициналық қызметкерлердің өзіне жүктелген міндеттерді толық көлемде атқаруына мүмкіндік береді, — деп атап өтті Амандық Баталов.

Өндіріс емдеу мекемелері медициналық қарлармен қамту мәселесіне тоқталып өткен облыс басшысы қазіргі өзінде Алматыдан, Нұр-Сұлтан қаласынан 300-ден астам тәжірибелі маман шақырылғанын айтты. Мамандар тұрғын үймен қамтамасыз етілген. Оған қоса жаңа қолтеңбе қалашығында да үй бөлініп отырады. Сонымен бірге Талдықорған қаласында 60 пәтерлік үйдің жобасы дайындалуда.

— Осының бәрі медицина мамандарын баспамен қамту үшін жасалып жатыр. Олар халықтың денсаулығын сақтауда, әсіресе

індетпен күрес кезінде алдығы шепте жүреді. Сондықтан арқашан оларды қолдауымыз керек. Бәрімізге мықты денсаулық тілеймін, өздеріңізді, жақынларыңызды сақтаныңдар, — деп соның түйінделген Амандық Баталов облыстың медицина қызметкерлеріне, әсіресе коронавирустық инфекциямен күрес кезіндегі олардың тынымсыз еңбегі мен қажырлығы үшін алғысын білдірді.

Медициналық қауым атынан облыстық жедел жәрдем және шұғыл медициналық көмек стансының басшысы Савелий Пак сөз алып, жұмыс жағдайына да, тұрмыстық мәселелерге де аландамай жүктелген міндетті еркін атқаруға жасалған мүмкіндіктер үшін, көрсетілген мемлекеттік қолдаулар үшін зор ғишаушылығын білдірді.

Атап өтсек, мобилді медициналық кешендерде жалпы қабылдау, акушер-гинеколог, сәулелі диагностика кабинеттері, жалпы тәжірибелік дәрігерге арналған аумақ, дәріхана пунктi, анализдер қабылдайтын аймақ, сарашып санатындағы портативті УЗИ бар. Рентген мен флюорографияны қауіпсіз жасаудың мүмкіндігі қарастырылған. Мүгедек жандар үшін пандус-лифт жұмыс істейді. Бұл өз кезінде ауылдық жерлерде беінілі мамандармен алғашқы медициналық-санитарлық көмек мамандары тапшылығын орнын толтыруға мүмкіндік береді. Оған қоса облыстың шалғай ауылдарында тұратын халыққа арнайы медициналық көмектің қолжетімділігін екі есе арттырады.

Жалпы биылғы жылы Алматы облысында 12,9 миллиард теңгеге 17 медициналық нысан салынууда, олардың қатарында амбулаториялар, фельдшерлік-акушерлік пункттер бар. Жеті нысан күрделі жөндеуден өткізілуде, бұл жұмыстарға 3,0 миллиард теңге бөлінген.

БИЗНЕС&ҚАРЖЫ

НАРЫҚ ЖАҢАЛЫҚТАРЫ

► ҰЛТТЫҚ БАНК

ӘЛЕМДІК НАРЫҚ ЖӘНЕ ТЕНГЕ БАҒАМЫ

Аптаның басында ұлттық валютаның АҚШ долларына қатысты бағамы 0,55%-ға әлсіреп, 435,2 тенгелік деңгейге жетті.

Осы ретте Ұлттық банктің монетарлық операциялар департаментінің директоры Нұржан Тұрсынханов теңгенің айырбастау бағамына қатысты берген түсініктемесінде әлемдік нарықтардағы оқиғалар тәуекелді активтерге және дамушы елдердің валюталарына, оның ішінде теңгеге де теріс әсерін тигізуді жалғастырып отырғанын атап өтті. «COVID-19-дың екінші толқыны келді, әлемде сырқаттанғандар саны 46,5 млн-ға жетті. Германия мен Франциядағы локдауннан кейін Ұлыбританияда жана шектеу шараларының енгізілетіні туралы жарияланды. 5 қараша – 2 желтоқсан аралығында бірінші қажеттілік тауарларын сататындардан басқа барлық бөлек сауда кәсіпорындары жабылды. Осылайша, коронавирустың екінші толқыны үлеп, жаһандық экономиканың өсу перспективасына қауіп төндірсе», – делі ол.

Осының аясында мұнайдың бағасы едәуір төмендеді. 2 қарашада сауда-саттықтың ашылуында Brent сұрыпты мұнай фьючерсінің бағасы күрт төмендеп, бір баррель үшін 37 АҚШ доллары белгісіне жетті, бұл жұлдызға жабылудан 4,6%-ға төмен болды.

Нарықта ұсыныстың өсуі де мұнай бағасы үшін теріс фактор болып отыр. 31 қазанда Ливиниян ресми тұлғалары елде мұнай өндіруін тәулігіне 800 мың баррельге дейін өсінілді және оны 2021 жылдың басында 1,3 млн баррельге дейін арттыру жөніндегі жоспарлары туралы хабарлады.

Дамушы елдердің валюталары күрделі қысымның ықпалында. Ең жоғары әлсіреуді Ресей рублі көрсетті. Ол сауда сессиясының ашылуынан бастап 2 қарашада бұрынғы наурыздан бері алғаш рет бір АҚШ доллары үшін 80 рубль белгісіне асып, бір күні ішінде 80,95 белгісіне жетті. 26 қазаннан бастап АҚШ долларына қатысты Ресей рублі (-3,27%), түрік лирасы (-3,94%) және Мексика песосы (-1,43%) әлсіреді.

Жоғарыда аталған барлық факторлар жиынтығында ұлттық валютаның бағамына әсер етеді және бұдан кейінгі серпіні әлемдік нарықтардағы ауауаға сәзсіз байланысты болады.

Алдағы уақыттағы АҚШ президенті мен конгресс сайлауы, сондай-ақ мұнай өндіруді қысқартуға қолданыстағы квоталарды узарту жөніндегі ОПЕК+ шешімі әлемдік нарықтардағы тауар серпінді айқындайтын негізгі факторлар болып табылады. 2021 жылғы мөмішенің талаптары туралы шешім ағымдағы жылғы қарашаның соңы, желтоқсанның басында қабылданымы күтіледі.

► АХКО

ӨЗІН-ӨЗІ АҚТАЙТЫН ДЕНГЕЙГЕ ЖЕТПЕК

Биыл жылдың басынан бері АХКО қатысушылары 5 млрд теңгені астам салық төледі.

Коронавирус лагерьінің іскерлік белсенділікке теріс әсеріне қарамастан биылғы үш тоқсанда «Астана» халықаралық қаржы орталығының қатысушы компаниялары мемлекеттік бюджетке 5,678 млрд теңге салық төледі. Салықтар басқас, өткен жылдың 12 айында бұл көрсеткіш 6,99 млрд теңге болған еді.

Мемлекет басшысының тапсырмасына сай 2023 жылға дейін өзін-өзі ақтайтын деңгейге шығу үшін қаржы орталығы екінші жыл қатарынан бюджеттік өтімділік қысқартты. Биылғы өтімні 13,074 млрд теңге болса, 2021 жылға – 11,821 млрд теңге. Алдағы уақытта бюджеттік өтімні 2022 жылғы 9,9 млрд теңгеге, ал 2023 жылғы 9,1 млрд теңгеге азайтқандықтан АХКО шығындары онтайландыру және қатысушы компаниялардан жиналатын салық есебінен, сонанмен қатар қаржы орталығының органдары мен ұйымдарының өзіндік табысы есебінен өзін-өзі ақтайтын деңгейге жетпек.

► ЗЕЙНЕТАҚЫ

САПА МЕНЕДЖМЕНТІ – ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТАЛАПТАРҒА САЙ

Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры сапа менеджментінің ISO 9001:2015 халықаралық стандарттарына сәйкестігін растады.

Бақылау аудиті барысында қордың өз бөлімшесі мен Алматы қаласындағы филиалының қызметі тексерілді. Сәйкестікті растау қор салымшылары мен алушыларының үміттері мен қажеттіліктерін қанағаттандыру, қор үдерістерін тиімді жасау және қызмет көрсету сапасын үнемі жетілдіру мақсатында клиентке бағдарланған сапа менеджменті жүйесін қолдайтын құралдарды, деп хабарлайды БЖЗК баспасөз қызметі.

Аудит жүргізген немістің «TUV Thüringen» сертификаттау компаниясы қор басшылығына сапа менеджменті жүйесін үнемі жақсартып отыруға деген ұмтылысын, БЖЗК-ның үйлесімді қызметі мен кәсіби ұжымын ерекше бағалады. Оң көрсеткіштер қатарында салымшылардың барлық санаттарын ескерте отырып, ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдануды кең ауқымда дамып отырғандығы атап өтілді. Аудиторлар қордың инфрақұрылымы жақсартуға ұмтылысын, сондай-ақ салымшылар мен алушыларға қызмет көрсету кезінде филиал бөлімшелері қызметкерлерінің сауаттылығын ерекше атап өтті. Осы ретте БЖЗК шахшылықтан оқуға жүйесі мамандардың біліктілігін және тиісінше қызмет көрсету сапасын үнемі арттырып отыруға мүмкіндік берді.

Рымтай САҒЫНБЕКОВА

► СУБСИДИЯ: ШАҒЫН ЖӘНЕ ОРТА БИЗНЕС

Үкімет «Жеке кәсіпкерлікті мемлекет тарапынан қолдаудың кейбір шаралары туралы» қаулыға өзгерістер енгізіп бекітті. Жаңа өзгерістерге сәйкес, дағдарыстан зардап шеккен экономика саласындағы шағын және орта бизнеске көмек көрсетілетіні болады.

ГҮЛБАРШЫН ӘЖІГЕРЕЕВА

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаев қазақстандықтарға арнаған «Жаңа жағдайдағы Қазақстан: іс-қимыл кезеңі» атты Жолдауында «Шағын және орта бизнес өте қиын кезеңдерді бастан кешіп отыр. Пандемияның соққысы алдымен соларға тиді», – деп атап көрсетті.

Осы ретте Президент Үкіметке шағын және орта кәсіпкерлік саласына мемлекет тарапынан қосымша қолдау көрсетуді, атап айтқанда несиелерін жеңілдіктен қайта қаржыландыруды тапсырған болатын.

– Жаңа бекітілген өзгерістер

Кәсіпкерлер несиелерін азайта алады

бойынша COVID-19 пандемиясынан туындаған дағдарыс кезінде зардап шеккен кәсіпкерлер 2020 жылдың 31 тамызына дейін алынған лизинг мөмілдерін мен несиелерін «Даму» қоры арқылы ішінара субсидиялай алады. Мұндай мемлекеттік қолдаудың шапағатын көре алатын

компаниялар мен кәсіпорындар қатарына жеке сауда саласындағы қонақ үй, туристік қызмет, кино-театр, фитнес-орталықтар, көлік жөндеу мен тещесерлік қызметі, мектепке дейінгі және бастауыш білім беру секілі қызмет көрсететін 29 түрлі сала енген. Өзгеріс шарт-

тарына сәйкес, кәсіпкер номинал мөлшерлемесі тек 6%-ын ғана төлейді. Ал айырмасын мемлекет өтеп береді, – деп түсіндірі «Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ-ның Батыс Қазақстан облыстық филиалының клиенттермен жұмыс бойынша бас менеджері Тілек Қазбалиев.

Бағдарламаға қатысушыларға қойылатын шарттар белгілі. Олардың бастыларына келсек, мемлекеттік қолдау көремин деген кәсіпкерде 2020 жылдың 16 наурыз күніне 180 күннен асқан несиелер мөлшерлемесі және негізгі қарызы бойынша несиелер мөлшерлемесі төлеуде кешіктіру, яғни қарызы болмауы қорек. Қолдаудың жана шарасы бойынша субсидиялау кезеңі 2020 жылғы 16 наурыз бен 2021 жылғы 15 наурыз аралығын қамтиды. Бұл ретте несиелер бойынша сыйақының номинал мөлшерлемесі 16 наурыз бен 31 тамыз аралығындағы кезеңге шектелмеген, 2021 жылғы 1 қыркүйек пен 15 наурыз аралығындағы кезеңге 18%-дан аспауға тиіс.

► ИНВЕСТИЦИЯ

Құрылыс индустриясының келешегі қандай?

Ақ Жайық өңірінде құрылыс материалдары өндірісімен 50 кәсіпорын, оның ішінде ірі және орта кәсіпкерлік саласындағы он шақты компания айналысады. Мамандардың айтуынша, өндірісті құрылыс индустриясының дамуына, оның ішінде өндірістің өнімдері сапасына оң баға беруге болады.

ГҮЛБАР ДЫБЫСҚАЛИ

Құрылыс саласындағы жетекші өндірушілер қатарында силикатты және керамикалық кірпішті, темірбетон бұйымдарын, тауарлық бетонды, пенобетонды, ағаш бұйымдарын, құмды-қиыршық тас қоспасын, металл құрамаларын, сэндвич-панельді, металл табақшаны, өйнек пакеттерін және басқа да материалдар өндіретін «Батыс Қазақстан құрылыс материалдары корпорациясы» АҚ, «Гидромаш-Орион-МЖБК», «Стройкомбинат», «Стекло Сервис», «СВ-Плюс», «Болашақ-Т», «Агран», «Алтим-стройдеталь», «Орал сауда-өнеркәсіп компаниясы», «Тәуекел» ЖШС-лары бар. Мамандардың айтуынша, өндірісті құрылыс индустриясының дамуына, оның ішінде өндірістің өнімдері сапасына оң баға беруге болады. Мұны саланың ірі және орта кәсіпкерлік нысандарындағы ISO 9001 халықаралық стандарттарының талаптарына сәйкес келетін сапа менеджменті жүйесінің сертификаттарының болуымен түсіндіруге болады. Одан басқа кәсіпорындар ОHSAS 18001 және бизнестің жауапкершілігі талаптарына сәйкес ISO 14001 экологиялық менеджмент, кәсіби қауіпсіздік және денсаулықты қорғау жүйелері сертификаттарына ие. Бірқатар өндіріс орындарында сертификатталған ғана емес, аккредиттелген зертханалары ыстейілі. Ондай зертханаларда өндірілген өнімдер сыналдып қана қоймайды, құрылыс қолдануға жарамды құрылыс материалдарының барлық түріне сапасы жөнінде қорытынды шығарылады. Арнайы зертханасы бар іргелі кәсіпорындарға «Гидромаш-Орион-МЖБК» ЖШС, «БКМҚ» АҚ, «Стройкомбинат» ЖШС сияқты өндіріс ошақтары жатады.

Биыл елімізде коронавирус індетіне байланысты енгізілген төтенше жағдай және карантиндік шаралар осының құрылыс индустриясына өз «салжынын» тигізді, саладағы өндіріс көлемінің төмендеуіне әкелді. Облыстық кәсіпкерлік және индустриялық-инновациялық басқарма ұсынған мәліметтерге сүйенсек, биылғы 9 айдың қорытындысы бойынша өнеркәсіпте өндіріс көлемі өткен жылдан сәйкес кезеңімен салыстырғанда 6,9%-ға төмендеп, 9,3 млрд теңгені құрады. Мемлекеттік сатып алулардағы жергілікті қамту

үлесін арттыру бойынша қабылданған шаралар көптеген тауарлық позиция бойынша өндіріс көлемінің өсуіне ықпал етті. Осылайша биылғы жылдың 8 айында құрылыс материалдарын мемлекеттік сатып алуға да жергілікті қамту үлесі жоспардағы 44%-дан асып түсіп, іс жүзінде 47,7%-ды құрады. Соның ішінде өнім өндіру көрсеткішінің өсімі «Батыс Қазақстан құрылыс материалдары корпорациясы» АҚ-да тіркелді. Мұнда силикат кірпіш өндірісі 2019 жылдың сәйкес мерзіміндегі көрсеткіштен салыстырғанда 1,2 есеге өтті.

Алайда бірқатар компания тапсырыстарын жеткіліктісіздігінен зардап шегуде. Карантиндік шаралар кезінде мұнай өндірісі саласы бірқатар өзгеріске ұшырағандықтан, мұнай бағасы арзандады, бірқатар жоба қысқартылып немесе тоқтатылды, осыған орай мұнай өндіріс компаниялары тапсырыстары қысқарды.

Құрылыс индустриясы саласында зауыттар негізінен мемлекеттік бағдарламалар аясында салынып жатқан нысандарға және тұрғындарға құрылысқа қажетті құрылыс материалдарын өндіруге жұмылған. Салалық кәсіпорындардың басым көпшілігі шетелдік жер қойнауын пайдаланушылардың тендерлеріне қатыса алмайды. Өйткені оларда ASME, API сияқты халықаралық сапа стандарттарының сертификаттарының жоқтығы тапсырыс алуға кедергі болады.

Отандық тауар өндірушілерді қолдау мақсатында 2019 жылдың желтоқсан айында «Euroconsultants S.A.» – Branch of Kazakhstan» АҚ, «QazIndustry» қазақстандық өнеркәсіп және экспорт орталығы» АҚ-лардың өкілдерімен жабық жеткізушілерді дамыту жобасын түсіндіру мақсатында кездесу өткен. Бұл бағдарламаның Ұлттық экономика министрлігінің бұйрығымен Дүниежүзілік банк қаржыландырады. Аталмыш жоба кәсіпорындарға

халықаралық, оның ішінде API, ASME қоса алғанда ірі шетелдік және отандық компаниялардың жабық тауаршыларын сертификаттауға көмектесу үшін құрылған. Жобаға қатысушы ретінде өндіріс құрылыс саласындағы алты компания таңдалынды. Олар – «Орал сауда-өнеркәсіп компаниясы», «Стекло-Сервис», «Орал-Полимер», «Орал-Кабель», «Тәуекел» және «Стройкомбинат» ЖШС-лары. Бағдарлама шеңберінде аталмыш кәсіпорындар халықаралық стандарттарды енгізген кезде осы мақсаттарға бағытталған шығындарының 70% -ы өтеледі.

– Құрылыс басқармасы басшылығымен бірге 2020 жылға арналған облыстағы тұрғын үй және әлеуметтік нысандар салудың мемлекеттік бағдарламаларын іске асыруға қажетті құрылыс материалдарының көлеміне талдау жасалды. Талдаудың нәтижесіне сүйенсек, мемлекеттік бағдарламалар бойынша салынатын құрылыс нысандарына қажетті құрылыс материалдарының көлемі сала кәсіпорындарының әлеуетін толықтай пайдаланып, 10% жүктемемен қамти алмайды. Сондықтан құрылыс индустриясының кәсіпорындары тек мемлекеттік тапсырысқа ықпал етпей, өз өнімдеріне басқа сағу нарықтарын іздеуі керек.

Мысалға, өндірілген силикат кірпішке деген қажеттілік 40 млн дана болса, жергілікті зауыт «Батыс Қазақстан құрылыс материалдары корпорациясы» АҚ жылғына 85 миллион дана кірпіш өндіре алады. Сонда кәсіпорындағы мемлекеттік тапсырыс шамасы оның жобалық қуатының 35%-ын ғана құрайды, – деп түсіндірі облыстық кәсіпкерлік және индустриялық-инновациялық басқарма басшысының орынбасары Мақсат Құлбаев.

Сала мамандарының пікірлерін мандасқан, облыста құрылыс индустриясының даму келешегі жарқын,

өйткені өңірімізде кең таралған пайдалы қазбаларын бос кен орындары жеткілікті. Сондай кен орындары базаларында жана өндірісті итеруге болады.

Мысалға, керамикалық кірпіш өндірісін кеңейтуге, жергілікті цемент өндірісін жолға қоюға, сол жергілікті цементпен кәсіпорындар темірбетон бұйымдарын өндіруге кен көлемде айналысуға мүмкіндік алары қажет.

Батыс Қазақстан өңіріне құрылыс материалдарының ішінде цемент, линолеум, паркет, ламинат, бояулар, жылу оқшаулағыш материалдар, полимер бұйымдары аса үлкен көлемде сырттан тасымалданды. Биылғы 8 айда импортталған тауарлардың көлемі екі есеге өсіп отыр. 2019 жылдың сәйкес кезеңінде тауа және алыс шетелдерден 456,3 мың АҚШ доллары шамасында құрылыс материалдары әкелінсе, бұл көрсеткіш бүгінде 946,5 мың АҚШ долларына жеткен. Биыл жергілікті өндірушілердің мақтанатын жөні бар. Осы жылдың өзінде құрылыс материалдары экспорттың көлемі (биыл экспорт көлемі 0,61 мың долларды, 2019 жылғы 0,03 мың долларды құрды) 20 есеге өтті. Экспорт көлемінің өсуіне «Стекло-сервис» ЖШС базасында өндірілетін өйнек пакеттерін экспорттау көлемінің ұлғаюуы әсер етті. Бүгінде аталмыш компания өнімінің 50%-на дейін экспорттайды.

Құрылыс индустриясының дамуы үшін ең алдымен салаға инвестиция тарту керек. Осы мақсатта қазір облыста индустриялық аймақ құру жұмыстары жүргізілуде. Британдық инвесторлар «EuralHub» компаниясымен келіссөздер жүргізілуде. Аталмыш компания ішкі инфрақұрылымды құруға және өнділуші өнеркәсіпке, оның ішінде құрылыс материалдары өнеркәсібіне дамытуға инвесторларды тартуға ниетті.

Батыс Қазақстан облысы

БИЗНЕС&ӨНДІРІС

САМҰРЫҚ-ЭНЕРГО: ЖАҢҒЫРТУ

Қоршаған ортаға келелі көзқарас

Жылу электр орталықтары газға көшуде

> | 11

Сол күннен бастап Алматы жылу-электр орталығы өз жұмысын бастады. Станция танымал құрылыс әдісі бойынша салынды, оның кеңеюі өсіп келе жатқан тұрғын үй қорын, Алматыдағы өнеркәсіптік тұтынушыларды электрмен жабдықтауды елеулі түрде жақсартты. Орталық бүгінге дейін барлығы 37 829 миллион кВт/сағ электр және 153 миллион Гкал жылу энергиясын өндірген. Алматы ЖЭО-1 өзінің бүкіл жұмысы барысында Қазақстанның энергетикалық секторы үшін кадрлар ұстаханасы болды. 2017 жылдан бастап станция толығымен көгілдір отынға ауыстырылды. Жөндеу компаниясы кезінде алты қуат қазандығы, жеті ыстық су құбыры, барлық қосалқы жабдықтау бар үш турбогенератор жөндеді.

Қоршаған ортаға тигізетін әсерді мейлінше азайту жобасы аясында биыл Алматы ЖЭО-2-ні жаңғырту және газға көшіру туралы шешім қабылданды. Бұл – тұрғындардың 64%-ін және заңды тұлғалардың 36%-ін жылумен қамтамасыз ететін онтүтік мегаполистегі ең ірі жылу көзі. 2019 жылдың соңына қарай ЖЭО-2-нің белгіленген электрлік қуаттылығы 510 МВт, жылулық қуаттылығы – 1 411 Гкал/сағ құрады. Станция сегіз энергетикалық қазандықпен жабдықталған. Негізгі отын ретінде жобадан көзделмеген отын – Екібастұздың тас көмірі пайдаланылады. Бір жылда шамамен 2,5 млн тонна көмір тұтынылады. Бүгінде қаладағы күрделі экологиялық ахуал жылы сайын атмосфераға 123 мың тоннадан астам зиянды заттарды шығарумен байланысты болып отыр. Мәселен, қалада 500 мыңнан астам машина бар және 200 мыңға жуығы шеттен келеді, бұған ЖЭО-2-нің шығарындыларын қосыңыз. Қаланың ластану деңгейі, Алатау ауданын қоспағанда, оның бүкіл аумағында дерлік азот диоксидінің жоғары мөлшерімен және қаланың

төменгі жағында, Жетісу мен Түркісіб аудандарында тоқтатылған бөлшектердің жоғары мөлшерімен сипатталады. ЖЭО-2-нің жалпы шығарындылары көлемі арқылы қала атмосферасына тигізетін әсері түрлі баға бойынша 13-тен 27%-ке жетеді. Ал ауа-райы қолайсыз кезде станция шығарындыларының түрлі заттар бойынша әсер ету аймағы шамамен 15-17 шақырым болады. ЖЭО-2-ні жаңғырту – қоршаған ортаға әсерді мейлінше азайту, табиғи газды немесе көмірді жағу кезінде атмосфераға зиянды заттар шығаруын ЕК талаптары деңгейінде қамтамасыз ететін заманауи газ тазалау қондырғыларын пайдалану арқылы төмендету сынды ТЭН-нің негізгі міндетін шешуге қаратылған. Қоршаған ортаға әсерді бағалау (КОӘБ) – ҚР Экологиялық коллективінің талаптарында және өзге де нормативтік-құқықтық актілерінде қарастырылған міндетті рәсім. Алдын ала жасалған КОӘБ және варианттарды экономикалық тұрғыдан бағалау нәтижелері бойынша, жұмыс істеп тұрған ЖЭО-2-ні газға көшіру вариантын іске асыру ұсынылды. Бұл нұсқада ең жоғары экологиялық тиімділікке қол жетек – шығарындылар 2019 жылға қарағанда

5,5 есе төмендейді. Қоршаған ортаға әсер барынша азайып, күкірт тотығы, күлдің шығарындылары болмайды, азот тотығының және көмірқышқыл газы шығарындыларының деңгейі төмендейді. Әсер етуінің ауқымы мен жиілігі қысқарып, халықтың денсаулығына төнетін қатер де азаяды деп көзделуде. Сонымен қатар газға көшкен кезде тұтынушыларға берілетін жылулық тарифі көтеріледі деп күтіледі. Бұл жағдайының екібастұз көмірінен айтарлықтай қымбат болуымен байланысты. ҚР Жасыл экономикаға көшу тұжырымдамасына сай жұмыс істеп тұрған көмір станциялары 2013 жылдан бастап қолжетімді инфрақұрылым, газдың жеткілікті көлемі болғанда және экономикалық тұрғыдан мақсатқа сай келгенде ғана газға көшіріледі. ЖЭО газдандырудың таңдалған нұсқасы қолда бар жеткізу және бұру инфрақұрылымын пайдалану мүмкіндігі берді.

«Самұрық-Энерго» акционерлік қоғамына қарасты «АТЭС» АҚ-тың Алматы қаласындағы үш жылу орталығының бірі – ЖЭО-3. Алматылықтар ГРЭС атауымен танымал станция, қалада базалық қуат ташылығын кезінде оның негізгі өндірушілердің қатарына жатады.

ЖЭО-3 1962 жылы пайдалануға берілген. Өтеген батыр кенті деп аталатын өндірістік аймақта орналасқан кәсіпорын осы кентті және жақын маңайдағы бірқатар өндіріс ошақтарын жылу және электр энергиясымен қамтамасыз етеді. Бүгінде ЖЭО-3-тің ресурсы сарқылып, тиімділігі кеміген. Енді еліміздің аса ірі электр энергетикалық холдингі – Самұрық-Энерго Алматы ЖЭО-3-ті жаңғырту жобасының техникалық-экономикалық негіздемесін (ТЭН) әзірлеуге қажетті корпоративтік рәсімдерді бастады. ЖЭО-3-ті көмірден газға көшірудің мүмкіндігін компания 2019 жылы алдын-ала есептеп, талдау жасаған болатын. Сондай-ақ осы жұмыс аясында станцияны Алматы қаласының газ желісіне қосудың техникалық шарттары да қарастырылды. Алдында жүргізілген зерттеудің материалдары қазіргі уақытта компанияның инвестициялық-инновациялық кеңесі мен басқармасына жіберіліп, қаржыландыру көздерін айқындауға қатысты сауалдар талқылану үстінде. Құрылыс аяқталған соң, экологиялық көрсеткіштерінен бөлек, станцияның ресурсы едәуір ұлғайып, икемділігі арта түсетіні айтылуда.

▶ АЙМАҚ ТЫНЫСЫ

ҚОҒАЛДАНДЫРУ ЖҰМЫСЫ ҚАРҚЫН АЛДЫ

Түркістан қаласында жасыл белдеу қалыптастыру мақсатында биыл 2400 гектар жерді игеру жоспарына, жыл басынан бері қала маңындағы 1234 гектар жерге 769 мың түп көшет егілді.

Сондай-ақ жасыл белдеуді қажетті қондырғымен қамтамасыз ету мақсатында құрылған 300 гектар орман тұқымды бағына 1 миллионнан аса түрлі көшет отырғызылды. Бұл жайында Өңірлік коммуникациялық қызметіне өткен брифингте облыстық табиғи ресурстар және табиғат пайдалануды реттеу басқармасы басшысының орналасқан Данияр Сейтев мәлімдеді.

Негізінен Түркістан қаласының бас жоспарына сәйкес, қала аумағында 7700 гектар аумаққа жасыл белдеу құру жоспарланған болатын. 2019 жылы 2300 гектар жер игеріліп, 1 миллионнан астам көшет отырғызылды. Қазіргі таңда қаланы жасыл аймаққа айналдыру бағытында тиісті жұмыстар атқарылады.

«Түркістан қаласы – жазы ыстық, табиғаты құрғақ аймаққа жатады. Сондықтан көшеттерді күтіп-баптау жұмыстарына айрықша назар аудару керек. Облыс әкімінің тапсырмасына сәйкес, жыл соңына дейін жоспардағы 2400 гектардың қалған 1166 гектарына 1 миллионнан астам өртенді көшет егу жұмыстары жүргізілуде. Өңіріміздің экологиялық ахуалын жақсарту мақсатында орман қоры жерлері мен елді мекендерде және Түркістан қаласының айналасында көшет егу, қолдандыру жұмыстары, оларды қарау, браконьерлікпен күресу жұмыстары қатаң бақылауға алынып, жалғаса бермек», – деді Данияр Аскарұлы.

Айта кетерлігі, мемлекеттік орман қоры жерлерінде браконьерлік болдырмау мақсатында орман күзеті қызметкерлерімен 993 рейттік іс-шара ұйымдастырылып, 355 заң бұзушылық фактілері анықталды. Заң бұзушыларға 4 млн 629,4 мың теңге өкімшілік айыппұл салынып, оның 4 млн 604 мың теңгесі өндірілген.

Бұдан өзге, биыл облыс аумағында жергілікті маңызы бар балық шаруашылығы су айдындарының саны 134, ал аншылық алқаптарының саны 28-ге жетті. Бүгінгі күні табиғат пайдаланушыларына 23 су айдыны мен 25 аншылық алқап бекітіліп берілді.

▶ МЕМЛЕКЕТТІК ҚОЛДАУ

ДАҒЛАРЫСҚА ҚАРСЫ ШАРАЛАР ӨЗ НӘТИЖЕСІН БЕРУДЕ

Алматы облысында дер кезінде қабылданған дағларысқа қарсы шаралардың нәтижесінде бизнестің 118,9 мың субъектісі салықты ынталандыруға қол жеткізіп, 641 субъектінің 23,7 млрд теңге несепіні төлеу кейіне шерелді.

6,5 мың жалгердің жалға алу төлемі жеке секторда 30%-тен 90%-ке дейін төмендетіліп, бизнестің 690 субъектісі коммуналдық меншіктегі мүлікті жалдау ақысын төлеуден толық босатылды. Бұл туралы облыстық мәслихат сессиясында аймақ басшысы Аманжол Баталов мәлімдеді.

Өңірде қаспкерлік қолдауға «Бизнестің жол картасы», «Еңбек» бағдарламалары аясында және «Даму» қорының қаржысынан 16,2 млрд теңге бөлінді. 158 жоба қаржыландырылып, 836 адам шағын несипелер алды. «Бастау Бизнес» жобасы бойынша оқуға 3645 адам жіберіліп, жана бизнестің идеяларды дамытуға 1659 грант берілді.

Осындай қолдаудың арқасында Алматы облысында жылдың қорытындысы бойынша шағын және орта бизнес шығарыны өнім мен көрсеткістен қызмет көлемі 1,7 трн теңгеге, ал жалпы өндіріс өнімдігі шағын және орта бизнес үлесі 34% жетеді.

Нұрлан ҚҰМАР

▶ АГРОКЕШЕН

Техника тиімділігі артуда

Бүгінде лизинг өнім өндірісі мен еңбек өнімділігін арттыруға ықпал ететін негізгі қорларды жаңартудың қарапайым әрі тиімді әдісі болып отыр. Осы ретте «ҚазАгроКаржы» АҚ еліміздің аграрлық секторындағы техникалық жарактандыруды дамытуға ықпал ете отырып, 20 жыл бойы өз қызметін табысты жүргізіп келеді.

БОТАГӨЗ ӘБДІРЕЙҚЫЗЫ

Аграрлық саладағы жоғары құзыреттілік, нарықтағы көпжылдық жұмыс тәжірибесі, дамыған филиалдық желісі мен білікті кадрлық құрамы, сенімді кредиттік рейтингтері мен қаржы қаражаттың тартуға қолжетімділігі «ҚазАгроКаржы» АҚ-тың лизинг нарығында көшбасшылық позицияны сақтап қалуына және отандық фермерлер үшін сенімді серіктес болуына мүмкіндік береді. Негізгі қаржы институты АӨК лизинг нарығында тиімді әрі қолжетімді шарттармен лизинг техника және жабдық ұсынады. Дикандаларға қоңушыны созып, олардың өнімдерін орындауға және сол арқылы ауыл шаруашылығы дамытуға атсалуды қоса келе жатқан компанияның 2000 жылдан бастап бүгінге дейінгі лизингтік мәмілелерінің сомасы 687,7 миллиард теңгені құрады. Ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілерге 85,5 миллиард теңге сомасына 53 693 бірлік техника, ағымдағы жылы 4 801 бірлік техника лизингке берілді. Өткен жылы акционерлік қоғам 98,5 миллиард теңге сомасына 5,9 мың бірлік ауыл шаруашылық техникасын қаржыландырды.

Көктемдегі төтенше жағдай режиміне, карантинге қарамастан, компания қаржыландыруға берілген

өнімдері қабылдау мен қарауды тоқтатып, бір жұмыстары жеңілдігінен тәртіпін жүйеге асырды. Шаруаларды, отандық машина жасау субъектілерін қолдау мақсатында сәуірден бастап «ҚазАқтас жасалған» арнайы жеңілдікті бағдарламасы жұмыс істей бастады. Ол ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілерге отандық техниканы алғытөлем төлемей (инвестсубсидиялар есебінен), қандай да бір комиссиясыз және кепілсіз, жылдық 6% жеңілдікті қаржыландыру мөлшерлемесімен, 10 жылға дейін лизинг мерзімімен әрі 1 жылға дейін лизингтік төлемдерді төлеу бойынша жеңілдікті кезеңмен алуға мүмкіндік береді. Сондай-ақ «Шеберлизинг» бағдарламасы шеңберінде клиент құжаттарды қайта жина-

май және өнімді қарамай, 1 жыл қолжетімділік кезеңмен лизинг желісін ашу мүмкіндігіне ие болады. Ал «Экспресс-лизинг» бағдарламасы арқылы клиенттің өнімді бойынша шешім 5 күн ішінде табысты растауына қабылданды, бұл ретте қаржыландыру ең аз құжаттар пакетімен жүргізіледі, тізбек-жоспар мен қаржылық есептілік балан етілмейді. «Беларуста жасалған» бағдарламасы бойынша – Қазақстан (10%) мен Беларусь (6%) бөлігін субсидиялар ескеру отырып, 5 жылға дейінгі лизинг мерзіміне жылдық 1% сыяқсыз мөлшерлемесімен Беларусь өндірісінің техникасын сатып алуға болады. Барлық бағдарламалар бойынша клиенттерге сыяқсыз мен негізгі қарызды шарт жасалған сәттен бастап бір жыл өткеннен кейін төлеу

мүмкіндігі берілетін жеңілдікті кезең бар.

Жалпы алғанда, қаржыландырудың басым шарттары – техниканы кепілсіз, комиссиясыз, жеңілдікті кезең ұсына отырып, ұзақ қаржыландыру мерзімімен беру. Сонымен қатар, мемлекеттік қолдаудың арқасында техниканы алғытөлем төлемей, лизинг нысанысы құнының 25% дейінгі мөлшерінде инвестициялық субсидия есебінен алуға болады.

Бүгінде аграрлық сектордағы техникалық жарактандыруға бағытталған мемлекеттік саясатты негізге ала отырып, компания өзінің жаңа стратегиясын әзірледі. Даму стратегиясында ауыл шаруашылық техника мен жабдықтау лизингінгің көлемін ұлғайтуға, қызмет көрсетуді жетілдіруге бағдар алынған.

БИЗНЕС&ҚАРЖЫ

ШОЛУШЫ БАҚАҒАНЫ

Теңге бағамы әлсірей бастады

Қаржы нарығын қас қақпай қағалап, экономикалық белеңділігі болжап отырғанын дауы ауыздар теңге бағамы өткен аптада 0,54 пайызға әлсіреп, 430,20 тенгелік деңгейден асқанын жарнаса жазған-тын. Ал, бұдан тура бір ай бұрын АҚШ-тың бір доллары 431,12 теңгеге бағаланып еді. Бағамның әлсіреуі білікті сарапшылар мұнай бағасының төмендеуімен түсіндіріліп, Brent сұрыпты мұнай құны жұмысқа 3 пайыздан астам кемігенін және бүгінгі бір баррель үшін 40,5 доллар шамасында болып отырғанын тілге тиек етуде. Сондай-ақ бағамның төмендеуіне АҚШ, Франция және Ресейді қоса алғанда бірқатар елдерде COVID-19-ды жұқтыру санының күрт өсуіне байланысты сұраныстың баяулауы жөніндегі қауіп те ықпал еткен. Ливия ұлттық мұнай корпорациясының мұнай өндіру деңгейін тәулігіне 1 миллион баррельге дейін қалпына келтіру туралы хабарламасы да мұнай бағасына қосымша кысым көрсеткен.

Бұл орайда АҚШ-тағы шикі мұнай қорының күтілгеннен гөрі қарқынмен өсуі туралы ақпар мұнай бағасына қысым көрсетудің қосымша факторы болғанын айта кету керек. Экономикашы қолдау шаралары мен фискалдык әрекеттер топтамасы бойынша келіссөздердегі үзіліс, сондай-ақ эпидемиологиялық жағдайдың нашарлауы арасында АҚШ-тың акциялар нарығы соңғы күндері құлдырай бастады. Еуропа нарықтары сырқаттанушылар санының өсуіне байланысты енгізілген шектеу шаралары шеңберінде төмендеуде. Осыдан келіп дамушы елдердің тәуекелді активтерге сұранысының кемуі байқала бастады. Атап айтқанда, Мексика песосы долларға шаққанда 0,7 пайызға, Ресей рублі 1,5 пайызға, Бразилия реалы 1,6 пайызға, ал Түркия лирасы 2,9 пайызға әлсіреді. Түрік лирасының бағамы Түркияның Франциямен қарым-қатынасындағы шиеленістерге және орталық банктің негізгі мөлшерлемесін өзгеріссіз сақтау туралы шешіміне байланысты рекордтық минимумды жанарты. Ресей рублі салық аптасы аяқталғанынан кейін және дамушы елдер нарықтарындағы жағдай үрдістен соң әлсіреді. Ресей орталық банкі бюджеттік қаридалар және Сбербанк акциялары бойынша мүліктің валютта қалдығын сату шеңберінде тұрақты операциялар жүргізуге кірісті. Енді теңгеге қарсы, ұлттық валютаның айыр-бас бағамы сыртқы ірігелі факторлардың әсерінен қалыптасты және энергия тасымалдаушылар мен дамушы елдер нарықтарындағы негізгі үрістерге сәйкес келетін серпінді көрсетті. Алғашқы жартыжылдықта карантиндік шаралардың әлсіреуі және дағдырысқа қарсы бағдарламалардың іске асырылуы арасында жаһандық нарықтардағы жағдай біртіндеп жақсарғанын бұрындары атап өткен болатынбыз. Бұл өз кезегінде экономикалық белеңділіктің жандануына ықпал етті. Осы ретте коронавирустық пандемияның күшеюіне және сауда дауларының қайта басталуына байланысты шиеленістер сақталып отырғанын айта кетуіміз керек. Екінші тоқсан бойына Қазақстан қатан шектеулер төртінде болды, бұл қаржы секторында да, бүкіл экономикада да елеулі дәрежеде көрініс тапты. Ақша нарығында карантиндік шаралардың салдарынан жеңілдету мақсатында базалық мөлшерлемесі 9,5 пайызға дейін төмендетілгенін кейін жағдай тұрақтанды. Ақша нарығының мөлшерлемесі өзгерісін орташа мониторинге орындау. Дағдырысқа қарсы шараларды іске асыру, сондай-ақ карантиндік шаралар жағдайында бас банктің теңге өтімділігін беру бойынша қосымша тереңнік жұмыс істеуін уақытша тоқтата тұруы арасында ақша нарығында өтімділік ұсынысы өсті. Ұлттық банк нотаарынан алынатын өтімділік ағынына байланысты депозиттік аукциондар бойынша ашық позиция арта түсті.

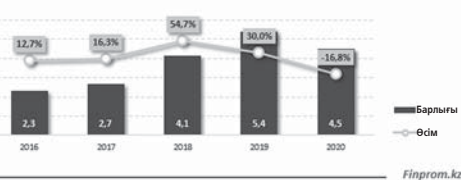
Ал, валюта нарығындағы жағдай карантиндік шектеулердің біртіндеп әлсіреуіне байланысты әлемдегі экономикалық белеңділіктің қалпына келуі арасында нағыз дағдырыс күтілмеген өзгерістерден кейін біртіндеп тұрақтанғанын тілге тиек етуден керек. Бұл мұнай бағасының өсуіне алып келді және инвесторлардың тәуекел активтеріне, оның ішінде дамушы елдердің валюталарына деген сұранысын арттырды. Квиземлекеттік сектор қатысатын шаралар арасында валюта нарығындағы сұраныс пен ұсыныстың қалыптасуы теңгерімділігі теңгеге қосымша қолдау көрсетті. Дегенмен, көптеген елдерде жұмысқа кезінде коронавируспен аурудың күрт өсуі жаһандық экономика кәлісінгеге қатысты белгісіздікке әкелді. Қор нарығында бастапқы нарықта мемлекеттік бағалы қарағанды эмиссиясының көлемі едегі жұмыспен қамту және әлеуметтік-экономикалық тұрақтылықты қолдауға бағытталған дағдырысқа қарсы шараларды іске асыру үшін бюджет тапшылығын қаржылауды қажеттілігі өсуі арасында дәуір өсті. Банк өтімділігінің бас банк нотаарынан бағалы қағаздарға «ағылуы» үшін жылдық нотаарды шығару тоқтатылды. Корпоративтік секторда бірінші тоқсанмен салыстырғанда қаражат ағыны өкі сесе өсті. Орналастыру кәсіп бойынша кәсіп-мемлекеттік сектор мен Еуразиядау-банк қолдау тапты. Эмитенттер арасында олар мерзімі және ұзақ мерзімі міндеттемелері шығару үрдісі байқалды. Ақшадар нарығындағы сауда-саттық көлемі едәуір өсті, мұнда экономикалық нақты сектордың компаниялар негізгі эмитенттер болып табылды. Кредит нарығында енгізілген карантин арасында едәуір бөлшек және корпоративтік секторларда кредиттік белеңділіктің баяулауы көрініс табуда. Бөлшек секторда кредиттеудің төмендеуі тұтынушылық кредиттеудің қысқаруына, корпоративтік сегментте сауданы кредиттеудің төмендеуіне байланысты болды. Депозиттік нарықта ұлттық валюта нығайтқаннан кейін қайта бағалауға байланысты валюталық салымдардың төмендеуі есебінен депозиттер көлемінің төмендеуі белгі беруде.

ҚАРЖЫ

Селоға күрделі инвестициялар азайған

Ауыл шаруашылығы дамуын тілге тиек еткенде, сол ауылдық жердегі аумақтар тіршілігі назардан тыс қалып жатады. Дегенмен, мұнда үкімет тарапынан кәдімгідей қаржы бөлінеді. Бұл ретте күрделі қаржы жұмсалымының жартысына жуығы бір ғана Атырау облысының еншісіне екен, деп жазады <http://finprom.kz> сайты.

Селолық жерлердегі негізгі капиталға инвестициялар. Қаңтар-қыркүйек (млрд тг)

Ұлттық статистика бюросы мәліметтері негізінде

2-инфографика

ИСАТАЙ ҚАМБАРОВ

Селолық жерлердегі негізгі капиталға инвестициялар. 2020 ж. қаңтар-қыркүйек (млрд тг)

Ұлттық статистика бюросы мәліметтері негізінде

Finprom.kz

2020 жылдың қаңтар-қыркүйекінде селолық жерлердегі негізгі капиталға инвестициялар 4,5 трлн теңгеге құраған, бұл – ақшаға шаққанда, былтырға қарағанда бірден 16,8%-ға азайғанын көрсетеді. Нақты көлем индексі (НКИ) барлығы 81,9%-ды құраған.

Салыстырар болсақ: 2019 жылдың қаңтар-қыркүйекінде күрделі қаржы жұмсалымының көлемі бір жылда 30%-ға (нақты

көрінісінде 25,3%-ға) артып, 5,4 трлн теңге құраған (1-инфографика). Аймақтарға бөлгенде селолардағы капиталдық инвестициялардың неғұрлым көп көлемі Атырау облысының еншісіне: ҚР-нан 49,2% немесе 2,2 трлн теңге, бұдан бір жыл бұрынғыдан бірден – 26,2%-ға кем. Аймақтардың үздік үштігіне

1-инфографика

үйлер салу және сол тірек болатын және солар мен қалаларға серікест селолардағы кәсіпкерлер мен ауылдықтарды қаржылай қолдауды арттыру жүзеге асырылады деп жоспарланған (2-инфографика).

ҰЭМ ауылдық аумақтардың қажеттіліктерін анықтау мақсатында жүргізілген талдаулар әрбір бесінші селода мекентер мен балалар бақшасын, ал әрбір үшінші селода – ауруханаларды, дәрігерлік амбулаторияларды, фельдшерлік-акушерлік пункттерді және дәрігерлік пункттерді жөндеу талап етілетінін көрсеткен. 2 мыңнан астам селоларда (36%) сапалы ауыз сумен қамтамасыз ету қажет, 30 мың шақырымға жуық жергілікті жолдар жөндеуді қажет етеді.

Ағымдағы жылдың үш тоқсанының қорытындысы бойынша селолық жерлердегі капиталдық инвестициялардың негізгі бөлігі құрылыс жұмыстары және ғимараттар мен пайдаланылатын үй-жайларды күрделі жөндеу шығындарына жұмсалған: 43,5% немесе 1,9 трлн теңге, бір жылда

Таблица

Table with 3 columns: Category, 2020, 2019, Change. Rows include total investment, investment in housing, investment in social infrastructure, and investment in fixed capital.

Ұлттық статистика бюросы мәліметтері негізінде

Finprom.kz

минус 7,5%. Шығындардың тағы 22%-ы машиналар, жабдықтар мен көлік құралдарын алуға және олардың жөндеуіне кеткен: 989,4 млрд теңге, бір жылда минус 37,9% (таблица).

СЫРТҚЫ ФАКТОР

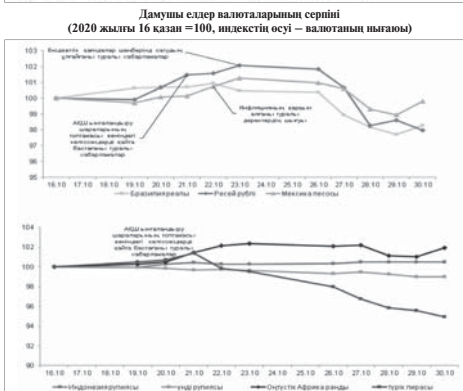
23-30 қазан аралығындағы жекелеген дамушы елдердің валюталары бойынша шолу*

Сауда-саттықтың қорытындысы бойынша 30 қазанда теңгегің нарықтық бағамы бір аптада 1,1%-ға (427,91-ден) әлсіреп, бір АҚШ доллары үшін 432,64 теңге деңгейінде қалыптасты.

Сыртқы валюта нарығында 2020 жылғы 23-30 қазан аралығындағы кезеңде АҚШ-тағы президенттік сайлауға қатысты белгісіздік пен әлемде COVID-19-бен ауырғандар санының өсуі арасында көптеген дамушы нарықтар валюталарының әлсірегені байқалды. Германия мен Францияда пандемияның күшеюі арасында бір айға қатан шектеулер енгізілді. ЕОБ ақша-кредит саясатының өлшемдерін өзгеріссіз сақтап қалды, бұл ретте ЕО реттеушісінің басшысы Кристин Лагард аурудың өсуі арасында жаңа шектеулерге байланысты желтосқан отырысында қосымша шаралардың қабылдануы мүмкін екендігі туралы мәлімдеді. АҚШ ІЖӨ-сі 2020 жылғы 3-ші тоқсанда 33,1%-ға ж/ж (алдыңғы тоқсанмен салыстырғанда) өсті.

Дамушы елдер валюталарының** АҚШ долларына қатысты бағамдарының серпіні төмендегідей қалыптасты:

- Индонезия рупиясы 0,2%-ға (14 660-тан 14 625-ке дейін) нығайды. Мереке күндері арасында 28-30 қазан аралығында ұлттық валюта бағамы өзгерген жоқ;
- Оңтүстік Африка ранды инвесторлардың жаһандық тәуекел-сентиментінің нашарлауы арасында 0,4%-ға (16,18-ден 16,24-ке дейін) әлсіреді. Fitch рейтингтік агенттігі OAP тәуелсіз рейтингі

бойынша теріс болжамды сақтап қалды;

- Үнді рупиясы тәуекел активтеріне сұраныстың жаһандық құлдырауы, жергілікті қор нарығының баға белгілеуінің төмендеуі арасында 0,7%-ға (73,6-дан 74,11-ге дейін) әлсіреді;
- Мексика песосы пандемияның күшейгені туралы хабарламалар және инвесторлардың тәуекел дәрежесінің төмендеуі арасында 1,5%-ға (20,87-ден 21,18-ге дейін) әлсіреді;
- Бразилия реалы экономистер болжаған ағымдағы жылы Бразилияда инфляцияның өсуі және оның келесі жылы айтарлықтай қарқын алуы арасында 2,1%-ға (5,62-ден 5,74-ке дейін) әлсіреді;
- Ресей рублі мұнай бағасының құлдырауы және коронавируспен пандемиясына байланысты жағдайдан туындаған жағымсыз сыртқы көңіл-күнің сақталуы арасында 4,2%-ға (76,21-ден 79,4-ке дейін) әлсіреді;
- Түрік лирасы Түркия Орталық банкінің жыл соңына қарай инфляцияның үш пайыздық тармақтан аса болжамы есетіні туралы мәлімдемелері арасында, сондай-ақ қыркүйектегі асау бағаланыс тапшылығының 4,83 млрд долларға дейін 190%-ға өсуіне байланысты 4,8%-ға (7,96-дан 8,34-ке дейін) әлсіреді.

* шолуды Қазақстан Республикасының Ұлттық банкі ашық дереккөздерінде негізінде ата сайын дайындады;

** АҚШ долларына қарағанда көлемі жағынан неғұрлым көп сатылатын дамушы елдердің валюталары.

БИЗНЕС&ҚОҒАМ

▶ РУХАНИ ЖАНҒЫРУ

Жақында болып өткен Ұлттық қоғамдық сенім кеңесінің төртінші отырысында президент Қасым-Жомарт Тоқаев Тәуелсіздіктің 30 жылдығын тойлауға қатысты пікір білдірді.

РАЙГҮЛ ЕНСЕПОВА

«Келер жылы – Тәуелсіздігіміздің 30 жылдығы. Ол экономикалық әрі саяси реформалар, цифровизация, адам құқықтарын қорғау, денсаулық сақтау мен білім беруді дамыту, экологияны қорғау ұранымен өтуі керек», – деді ол. Президент осы мерейтойды мерекелеуге дайындық жөніндегі мемлекеттік комиссияны құру туралы жарлыққа өткен жылдың 30 қыркүйегінде қол қойған болатын. Бұл құрылымның жұмыс органы – ҚР Ақпарат және қоғамдық даму министрлігі. Осы арада айта кететін маңызды бір нәрсе бар.

Алдағы жылы еліміздің мемлекеттік тәуелсіздік алуының 30 жылдығы ғана емес, сонымен қатар шетелдегі қаңдастарымыздың ат басын тарихи отаны Қазақстанға қарай бұрып, осылай қарай көш түзуінде 30 жылдығын атап өткеніміз абзап болар еді. Мемлекет басшысының осы істі үнемі жіті назарға ұстайтынына күмән жоқ. Кезінде ол тарихи отанына келген қазақтарды «оралман» деп атаудан бас тартып, оны «қандас» деп өзгертуді туралы пікір айтқан еді. Еске салсақ, Қасым-Жомарт Тоқаев Егемен Қазақстан және Айгун газеттеріне берген сұхбатында «Қоғамдық пікірге қозғау салған отандар мен мәселесін қолдан сақтап отандырау болмайды. Шетелдегі қаңдастарымызды («оралман» деген сөзге мен қарсымын) Атамекенге қайтарып ісі ешқашан назардан тыс қалған емес, қалмайды еді. Әлемнің туңгыз-туңгызіндегі қаңдастарымыздың басын тутаған зерде біріктіру – біздің парызымыз», – деген болатын. Оның тапсырмасы бойынша, жақында тиісті заңдарға осы атауға қатысты өзгерістер енгізілді. Алдағы жылдан бастап «оралман» атауының орнына «қандас» атауы ресми түрде пайдаланылатын болды.

Ал енді өткенге көз жүгіртсек. 1991 жылы көктемде Алматы мен Талдықорғанның екі ортасында орналасқан Сарыөзек станциясына Моңғолиядан тарихи отанына бет алған алғашқы оралмандар (7 отбасы) келіп түсті. 1991 жылы 18 қарашада Нұрсұлтан Назарбаевтың ұсынысы мен Қазақ КСР Жоғарғы Кеңесінің шешіміне сәйкес түрде

Оралмандарды ендігі жерде «қандастар» деп атайтын болдық

Өйткені сырттағы қазақтар мың өліп, мың тірілген халқымыздың үштен бірін құрайды. Және олардың ешбіреуі де атамекеннен жат жерге жақсылықтан кеткен жоқ. Өткен жерлерде қазақтардың жан-жаққа тарайтын шашылуының себеп-салдары мен мағына-маңисін тереңнен қамтитын шынайы тарих әлі жазыла жатыр. Ал оларды сонша уақыттан кейін отанына оралуы тарихи тап қазір болып жатыр. Осы процестің басталғанына сонша уақыт болып енді оған қатысты барлық жәйттерді тізіп жазып, сарапалап зерттеудің кезі келгенін мезгіл-тиі сияқты. Қалай дегенде де, кез-келген тарих ең алдымен уақытында тіркелген фактілерге негізделі жазылуы. Сондықтан біз де қазір осы оралмандар қоныс келуіне қатысты мәліметтерді жалпы да, сала-салаға бөле де жүйеліп біртіндеп жинап отырмыз. Оған бүгінгі таңда толық негіз бар. Өйткені атал-

Қазір Ресей мен Өзбекстан потенциалды түрде Қазақстанға ең көп оралман бере алатын елдер ретінде қарастырылып отыр. Бірақ іс жүзінде олардың осы жағынан алғандағы мүмкіндігі екі түрлі. Егер 2005 жылға дейін оралман көшіні есептеу бөлігін Моңғолстаннан келгендер (65 мыңнан астам, яғни жалпы мөлшердің үштен бірі) құраса, одан кейінгі кезеңде Өзбекстан жақтан келетіндер көптігі жағынан ала шықты. Ондағы қазақтардың саны ресми санақтың өзіне жүргенде де 1 млн. адамнан асты. Өзбекстандағы әлеуметтік-экономикалық жағдайдың кейінгі жылдары нашарлауы, Арал экологиялық дертінің шегіне жеткенше мендеуі және өзбектендіру процесінің күшейіп түсуі осы қауым елдің басым көпшілігін ат басын атажұртқа бұруға итермелеп отыр. Бірақ Өзбекстан қазақтарының ол жақтан көшіп, осы жаққа келіп жайғасып, Қазақстан азаматтығын алуға деген талпынысын қиындататын себептер жеткілікті. Біріншіден, ол жақтағы үй құны мен

бұл жақтағы үй құны арасында біраз айырмашылық бар. Жетпейтін ақша мөлшерін жинақталатын жалақы-табысы екі елінің толығуы өте қиын. Өйткені Өзбекстандағы жалақы деңгейі Қазақстанмен салыстырғанда өте төмен. Екіншіден, атажұрт азаматтығынан алардан бұрын, өзбек азаматтығын алуға жеткілікті қажет. Ал бұл үшін адам басына 679 330 сум немесе 71,4 доллар түл төлеу керек. Өзбекстан қазақтары үшін бұл – көп ақша. Дегенмен, алдағы жұмық жылдарда Өзбекстан бері бет алатын қазақтар қонын ұлғайтқыш берері хақ. Жылдан жылға көбейіп келе жатқан халқына жұмыс тауып беру мәселесінен басы қазақ ресми Ташкент саясатының бұған қарсылығы жоқ.

Ресейдегі жағдай басқаша. Біріншіден, ол елде тап біздей сияқты демографиялық жай-күй өте қиын. Егер 1991-1999 ж.ж. аралығындағы 8 жыл ішінде Қазақстанда халық саны 16,9 млн. адамнан 14,9 млн. адамға дейін, яғни бақандай 2 млн. адамға қысқарған болса, Ресейде осы кезең ішінде – 150 млн. адамнан 146 млн. адамға дейін, яғни 4 млн. адамға қысқарған. Оның үстіне орыс елі иммиграциясы сыртқа кетудің керісіннен емес, бала туудың азайып, қайтыс болудың көбеюі себебінен қысқарып барды. Сондықтан ресми Мәскеу халықтың іштен сыртқа кетіп отырғанын емес, қайтыс болушылардың өлуіне мүдделі. Өрне, кез-келген халықтың емес. Ел алдымен сыртқа жүрген өз қандастарының. Оған қарамастан, ТМД елдерінің азаматтары да жазап қалады. Ал өз азаматтарының (тіпті олар орыс болмаса да) кетуі Ресей үшін жақсы емес. Бірақ ресми Мәскеу сол, мәселен, ресейлік қазақтарға кетемін деген күнде еш кесел жасамайды. Екіншіден, ондағы қазақтар жаппай көшіміз деп құлшынып та отырған жоқ. Себебі Ресейде әлі де болса бізде алынып тасталған әлеуметтік жетімдіктердің көбі сақталған. Мәселен, ондағылар өздеріне зейнет демалысына бізден ерте шығады. Оның үстіне зейнеткерлердің өз жеңілдіктері тағы бар. Жалпы алғанда, көп балалы отбасылар мен жас ортасына келіп қалған адамдар үшін Ресейдегі өмір Қазақстандағына қарағанда қолайлырақ. Оның үстіне ол жақтың жері біздікіге қарағанда әлдеқайда шұрайлы. Демек, тіпті болмаса, тек жерге ғана қарап күн көріп, жан сақтау мүмкіндігі жоғары.

Қалай дегенде де, Ресейдегі қазақ саны соңғы 30 жыл ішінде азая қойған жоқ. Мәселен, Астрахан облысында қазақтар 1989-2020 ж.ж. аралығында саны жағынан 3-інші орыннан 2-інші орынға көтерілді. Басқаша айтқанда еліміздің қазақтарының қоныс аударуы өзіне өзіне қарамастан қызығандықпен жүргізіледі. Теміржол шарғылықтар беру жұмыстарын жүргізуде. Теміржол шарғылықтары мен Оңтүстік-Шығыс тұрғын алабы бойынша – 90, Өнеркәсіптік и.а. – 85, Көктал и.а. – 356 жеке және заңды тұлғаларға техникалық шарттылық берілді.

НАРЫҚ ЖАҢАЛЫҚТАРЫ

▶ СЕРПІН: МАМАН ДАЯРЛАУ

МЕМЛЕКЕТТІК ГРАНТТАРҒА ЕН БОЛДЫ

Мыңға жуық түркістандық талапкер «Серпін» бағдарламасымен оқуға түсті. Өткен оқу жылында «Мәңгілік ел жастары – индустрияға», «Серпін – 2050» әлеуметтік жобасы аясында еліміздің оңтүстік өңірлерінен солтүстік облыстардағы оқу ордаларында білім алуға ниетті мектеп түлектері үшін 5629 грант бөлінген еді. Оның 5109-ы – жоғары оқу ордаларына, қалғаны орта арнаулы оқу ордаларына арналған мемлекеттік гранттар. Соның ішінде 956 грантқа түркістандық талапкерлер ен болды, деп хабарлайды облыс әкімінің баспасөз қызметі. «Серпін – 2050» бағдарламасының негізгі мақсаты – халық тығыз қоныстанған Түркістан, Жамбыл, Қызылорда, Маңғыстау, Алматы облыстарының талапкерлерін қаржы жетіспеушілігі байқалған солтүстік, батыс және шығыс өңірлерінде оқытып, жұмысқа орналастыру. Яғни осы өңірлердің мектеп түлектері Шығыс Қазақстан, Батыс Қазақстан, Ақтөбе, Қостанай, Көкшетау, Солтүстік Қазақстан, Павлодар облыстарындағы беделді мемлекеттік университеттерде білім алатын болады. Соңғы 5 жылда Түркістан облысы бойынша аталған бағдарлама аясында жоғары оқу ордаларында білім алушы жастар саны 9 мыңнан асты. Ал, колледждерде 1329 жас білім алушы. Жалпы Түркістан облысы бойынша бағдарлама аясында 10 364 түлек оқуға қабылданды. Бұлтыр жоғары оқу ордаларын бітірген «Серпін» жобасының алғашқы студенттері қатарында Түркістан облысының 320 түлегі бар. Сондай-ақ биыл облыс бойынша жетім және ата-ана қамқорлығынсыз қалған мектеп бітіруші 140 баланың 55-і жоғары оқу ордаларының грантына ие болды. Олардың 35-і өз балаларымен грант иегері болса, 20 бала таалап етілген шешті және жетім, университет ректорларының жеке гранты иегері атанды. Қалған оқушыларға қосптік-техникалық колледждерге таңдаған мамандығы бойынша жолдама берілетін болады.

▶ ЕЛОРДА

ГАЗ ЖЕЛШІЛЕРІ ҰЛТТЫҚ ОПЕРАТОРДЫҢ БАСҚАРУЫНА БЕРІЛДІ

Нұр-Сұлтан қаласы әкімдігі мен «ҚазТрансГаз Аймақ» АҚ арасында кұрылыс аяқталған газ тарту желілеріне сәйкесінше басқару шарты жасалды. Бүгінгі таңда 4 іске осы кешені қамтып, пайдалануға берілді. Қала ішіндегі газ тарту желілерінің құрылысын жергілікті атқарушы органдар мемлекеттік бюджет есебінен жүргізуде. Бүгінде Нұр-Сұлтан қаласының әкімдігі жорпарланған 486,5 км газ құбырының 78,23 км, газ тарту пункті (ГТП), 7 қатодтық қорған құрылысы және 140 протекторлық қорғаныс құрылысы салынып, деп хабарлайды «ҚазТрансГаз» АҚ баспасөз қызметі.

Бұлтыр қарашада Нұр-Сұлтан қаласының тұтынушыларын газбен жабдықтау және тарту жүйелері арқылы газ тасымалдау мақсатында «ҚазТрансГаз Аймақ» АҚ Астана өндірістік филиалы құрылды. Қазір филиал тұтынушыларға газбен жабдықтау жүйесіне қосылуға техникалық шарттылықтар беру жұмыстарын жүргізуде. Теміржол шарғылықтары мен Оңтүстік-Шығыс тұрғын алабы бойынша – 90, Өнеркәсіптік и.а. – 85, Көктал и.а. – 356 жеке және заңды тұлғаларға техникалық шарттылық берілді.

22 мың жеке тұрғын үй, 190-нан астам жеке қандық, 48 шағын коммуналдық қандық, Нұр-Сұлтан қаласындағы 2 жыл электр орталығы (су жылыту қандықтары), сондай-ақ орталық жылу жүйесімен қамтамасыз етілген коммунальдық-тұрмыстық және өнеркәсіптік тұтынушылар нысандарына газға ауыстыру жорпарлануда. 2021 жылы Нұр-Сұлтан қаласында газды тұтыну 99,2 млн текше метр деңгейінде жорпарланғаны отыр, оның ішінде тұрғындар 3,6 млн, коммунальдық-тұрмыстық тұтынушылар 2,4 млн, өнеркәсіптік кәсіпорндар 6,7 млн, жылу энергетикалық компаниялар 86,4 млн.

▶ ЖҰМЫСПЕН ҚАМТУДЫҢ ЖОЛ ҚАРТАСЫ

ЖОЛДАР ЖАҢАРТЫЛЫП, ӘЛЕУМЕТТІК НЫСАНДАР САЛЫНУДА

Был Алматы облысының Қысқу ауданында «Жұмыспен қамтудың жол картасы» және «Ауыл – ел бесігі» бағдарламаларының аясында 50 шақырымға жуық автокөлім жолы жаңартылды. Соның нәтижесінде жыл соңына қарай аудандағы жақсы және қанағаттандырылмайтын жолдың көлемі 80% жа жақылды. Жалпы Жұмыспен қамтудың жол картасы аясында ауданда жалпы сома 5 млрд 518 млн теңгеге болып 33 жоба жүзеге асырылып жатыр. Көксу ауданында әкімдігінің мөлдіметіне қарағанда, аталмыш бағдарлама бойынша әлеуметтік және қолқитқ инфрақұрылымды дамыту, білім мен мәдениет нысандарын жөндеу, тұрғын үй-коммуналдық қаладағы жұмыс жүзеге асырылуы. «Қазіргі кезде ауданда 400 жұмыс орны құрылды, соның ішінде 268 адам жұмыспен қамту орталықтарына бағытталып орналастырылды», – дейді аудан әкімі Алмас Әділ. Қазіргі таңда «Жұмыспен қамту жол картасы» аясында ауылдық елді мекендерде 48 көше жөнделіп біткен, енді он көше жөндеулен өткізілді. Олардың жалпы ұзындығы 40 шақырымды құрайды.

Рымтай САҒЫНБЕКОВА

республиканың министрлер кабинеті «Өзге республикалар мен шетелдерде Қазақстанға келіп, ауыл шаруашылығында еңбек етуге тілек білдірген жергілікті ұлт өкілдерін көшіріп алу тәртібі мен жағдайлары туралы» қаулы қабылдады. Осындай ғана шешім шығаруға себеп болған жайт мынадай еді. Қазақстан бұл кезде әлі оралмандарды қабылдаудың заңды мүмкіндіктеріне ие емес болатын. Бірақ ол өзге елдерден қазақ оралмандарын қабылдаудың заңды негізін анықтау туралы мемлекетаралық келісімдер жүргізу үшін қажетті заңды құжаттар даярлауға байланысты шым-шытырқы жұмыстарды бастап жіберуге негіз болды. Келесі жылы Қазақстанға алғашқы келген жана тұрғын нәресте кезінде келген оралман балалары отыз жасқа толмақ емес. Ғылыми тілмен айтқанда, бұл табандай ұлт декаданы кезең болады. Сонда қазір мемлекеттіміз де, оралмандар көш де отыз жас асынуға қарай аяқ басқалы отыр. Бұл жерде мемлекетіміз бен оралмандарды қатар атауымыздың өзілік мәні және реті бар.

мыш процестің басталғанына тура бес айдан соң бақандай 30 жыл толмақ. Алғашқы оралмандар көші 1991 жылы наурыздың 17-сі күні Моңғолиядан бері қарай жолға шығып, 22-кі күні Талдықорған облысына келіп жетіп, ту тікті. Қазір енді бұл факт тарихқа айналды. Ал оралмандар мен олардың содан бергі уақыт ішінде қордаланып жиналған проблемалары бүгінгі күн шыңындағы. Енді олардың ішінен азаматтық алу мәселесін бөліп алып, осыған орай жағдайдың бүгінгі таңда қалайша қалыптасып жатқанын қарастырайық. 2002 жылға дейін Қазақстанда оралмандар үшін азаматтық алу мәселесі ең қиын мәселедердің бірі ретінде жиі ауызға алынатын. Бірақ кейінде осы қиындықтардың түіні біршама тарқатылғандай болды. Өйткені мемлекет басшылығы мен жергілікті өкімет органдары бұл мәселені шешуге айрықша ден қойды. Осындай саясатқа негізделген жедел шаралардың арқасында көптен азаматтықтың бұрындыры ала алмай жүрген бірғалтай оралман атажұрт төлқұжатына ие болды. ҚР Еңбек және халықты әлеумет-

тік қолдау министрлігі жария еткен мәліметтерге қарағанда, был 1 қазанға дейінгі уақыт ішінде 10,9 мың адам тарихи отанын табысып, оралман мәртебесін алған. Үстіміздегі жыл барысында Қазақстанға келген оралмандардың 27,7% – Өзбекстаннан, 9,1% – Түрікменстаннан, 3,4% – Моңғолиядан және 2,9% – басқа елдерден. Келген этникалық қазақтар негізінен Алматы (53,1%) және Маңғыстау (13,2%) облыстарына, сондай-ақ Нұр-Сұлтан (4,1%) және Шымкент қалаларына (3,3%) қоныстанған. Алғашқы 9 айдың қорытындысы бойынша, еңбекке қабілетті жастағы қоныс аударушылар саны 57,2%-ды, еңбекке қабілетті жастан кіші 32,5%-ды және зейнеткерлер 10,3%-ды құрайды. Алдағы жылы олардың санының бірғалтай көбейетіні болжауға болатын шығар. Өйткені, мемлекеттіміз бұл үшін қолынан келетінін аяп жатқан

БИЗНЕС&МӘДЕНИЕТ

ЦИФРЛЫҚ КАЗАҚСТАН

Оңтайлы әдіспен тапсырыс берді

Алматы тұрғыны Юлия Гладышева кезекті автокөлік сатып алып, пандемия кезінде көлікті қайта тіркеу үшін мамандандырылған ХҚКО-ға барғысы келмеді. Онлайн режимде көлікті қалай қайта тіркеуге болатындығы туралы нұсқауларды оқып, оны өзі сынап көруді шешті. Алайда, Юлия жана көлікті қайта рәсімден қана қоймай, дайын техпаспорт пен нөмірлік белгілерді де үйге жеткізуге тапсырыс берді.

АЙЖАН ЖАСБАТЫРҚЫЗЫ

Бұл жақында ғана eGov.kz порталында қолданысқа енген мемлекеттік тіркеу нөмірлік белгісін және көлік құралын тіркеу туралы куәлікті жеткізуді ресімдеуге мүмкіндік беретін қызметтің арқасында мүмкін болды.

Ол үшін «Электрондық үкімет» порталында «Көлік және коммуникациялар» бөлімінің «Автомобиль көлігі» тармағында «МТНБ (мемлекеттік тіркеу нөмірлік белгісі) және ККТК-ны (көлік құралын тіркеу туралы куәлік) үйге жеткізу» қызметін таңдап,

авторизациядан өту және оған тапсырыс беру қажет.

Бұл жерде қажетті деректерді толтырып, тұрғылықты мекен-жайын көрсетіп, қызметке ақы төлеу жеткілікті. Қызмет құны 2240 теңге. Осыдан кейін мемлекеттік тіркеу нөмірлік белгісі мен көлік құралын тіркеу туралы куәлікті МХКО қызметкерінің үйге жеткізіп беруін күтесіз. «Бәріміз үшін осындай қиын кезеңде сіздер өз клиенттеріңіздің денсаулығын ойлап отырғандарыңыз қуантады. Мен өміріме алғаш рет мамандандырылған ХҚКО-ға бармай-ақ автокөлігімді қайта тіркей алдым, тіпті дайын құжаттарымды да ала алдым. Сол күні нөмірлер мен техпаспорт менің қолымда болды. Осындай ыңғайлы қызмет үшін рахмет. Мен барлық автокөлік иелеріне осылай жасауға кеңес берер едім», — деп Юлия Гладышева.

Дайын мемлекеттік тіркеу нөмірлік белгісі мен көлік құралын тіркеу туралы куәлікті жеткізу қызметі бір елдiмекен сегiнде, мамандандырылған ХҚКО бар қалаларының, облыс және аудан орталықтарының тұрғындарына қолжетімді екенін атап өткен жөн.

КӨРМЕ

Қиял құдіреті

Ә.Қастеев атындағы ҚР Мемлекеттік өнер музейінде суретші Галым Оспановтың «Эйкос +» атты жеке шығармашылық көрмесі өз жұмысын бастады.

АЙБЫЛ КАДЫРБАЙ

«Эйкос +» шығармашылық көрмесі соңғы екі жылдағы туындылары арналған. Көрмеге 30-дан аса кескіндемелік натюрморт жанрындағы жұмыстар қойылды. Туындылар өлемдегі және еліміздегі өзекті жағдайларға бағытталған. Суретшінің «Натюрморт» атты жұмысын космос тақырыбында фонны қара-көк сұяқ түспен, сол жағында сары ұсақ жағындылармен толығып, жалпы ғалымның символына ұқсайды. Жоғарғы пландағы сары түсті үлкен алма күннің бейнесі, ал жанындағы жемістер күн жүйесіндегі ғаламшарлар. Натюрморттағы негізгі ой ал аяланың пландағы үлкен қызыл алма — жер ғаламшары. Байқасаңыздар жердің қазіргі жағдайын дәл

көрсеткен. Оның ойыш та, құрт түскен бейнесі планетамыздың қазіргі күйінің келбеті. Осы тұста «неге қызыл түсті алма?» — деген сұрақ тұяндауы мүмкін. Жердің түсіне ұқсайтын жасыл және көкшіл түстерді жемістерде жетерлік. Сөбебі алам баласы пайда болғалы бері зұлмат қоғсыстар, зилзалалар, жұттар және табиғатқа деген адамның қиянаты тоқтамауда. Адам қолынан жасалған геноцидтер ғаламшарымызды қанға бөлеуде. Жемістер орналасқан мата сұяқ ақшыл түсте. Бұндай сұяқ түстің таңдауы адамзаттың болашағы мен ниетінің метафорасы болса керек.

Ғалым Оспановтың экология тақырыбындағы жұмыстарының ішіндегі ерекшесі көрмеде орналасқан. Оның «Натюрморт 1» туындысында қара-көк фондағы сары түстес үлкен жемістер биік таулар мен табиғаттың бейнесі, ал мата бүктемеілерінен теңіз толықандарының белгісіздігі. Кенептегі әрбір затқа теренірек үңілетін болса, үлкен мағынаға ие.

БАЙҚАУ

«Алтын қаламның» үздіктері марапатталды

Алматыдағы ҚР Ұлттық кітапханасында «Алтын қалам 2020» әдеби жүлдесінің қорытындысы жарияланып, жеңімпаздардың есімдері таныстырылды. Биыл бұл шара Бауыржан Оспанов жетекшілік ететін «ZHERSU» инвестициялық-өндірістік корпорациясының қолдауымен ұйымдастырылды.

НҮРЛАН ҚҰМАР

Жобаның бас ақпараттық демеушісі «Русское радио Азия», ал серіктестері Қазақстан баспасөз клубы, «КТК», «Алматы» телераиасы, «Меломан» сауда желісі, «Жас алаш» басылымы, Қазақстан Медиа академиясы және ҚР Ұлттық кітапханасы болды. «Алтын қалам 2020» байқауына Қазақстан, Ресей, Украина, АҚШ, Израиль, Беларусь елдерінен, сонымен қатар биыл тұңғыш рет Монғолия және Орталық Африка республикасынан барлығы 408 автор қатысты. Орталық Африка Республикасына қоныс аударған бір қаламгер елімізден жырақта жүрсе де танымал әдеби жұлдыз көппен бірге бақ сынауға бел буған екен.

Наурыздың 15-нен қыркүйектің 15-не дейін қабылданған 600-ге жуық шығарма байқаудың www.akalam.kz ресми сайтында жарияланып, оқырмандардың

және қазылардың сараптауынан өтті.

«Алтын қалам» әдеби жүлдесінің жеңімпаздарын марапаттау шарасы биыл алғаш рет жабық есік форматында ұйымдастырылып, салтанатты жиынға тек жеңімпаздар мен жоба серіктестері және БАҚ өкілдері шақырылды. Жақында ғана жарияланған байқаудың қысқатізіміне әр жанр бойынша жеңімпаздардың есімдері қатып шығарылған енгізілген еді. Қазылар шешімімен солардың ішіндегі ең үздік бір шығарма ғана марапатталды.

Сонымен, «Жылдың үздік поэзиясы» аталымында астаналық Макинара Хайриминің «Сен ғана» жер өлеңі үздік деп танылды. «Жылдың үздік прозасы» номинациясында алматылық

Ертай Айғалиұлының «Өлім гүлі немесе қытай түрмесінен қашқан қазақ қызының күнделігі» атты шығармасы топ жарды. «Жылдың үздік киносценарийі және драматургиясы» номинациясында алматылық Қуандық Түменбайдың «Әкім келе жатыр» деген шығармасы жеңімпаз деп танылды. «Жылдың үздік фантастикасы және детектив шығармасы» аталымында Семейлік Сайлау Төлеуовтің «Өмірзая. Қайтпас оқиғасы» үздіктердің қатарынан көрінді. «Үздік қазақ романы» аталымында алматылық Заман Төлеуовтің «Қарақуыс» романы ең көп дауыс жинады. Биылғы байқауда павлодарлық Алматы Хонжыбай Хонжыбай алы

оныңан туды. Оның «Түпән талып қалды» атты шығармасы «Жылдың үздік сатирасы» және «Телқасқа» деген шығармасы «Дарабоз балаларға арналған үздік шығарма» аталымында үздік деп танылды. Ал «Қазақ әдебиетіне қосқан елеулі өнбегі үшін» номинациясына Төлен Әбдік марапатталды.

Ресми тілдегі шығармалар арасында Жанар Сейітжан («Лұчшая поэзия года»), Зайни Смағұлова («Лұчшая проза года»), Ксения Земскова мен Елена Клепикова («Лұчшая детская и подростковая литература года «Дарабоз»), Рас Акикат («Лұчшая сатира года на приз имени Есенжолы Домбай»), Светлана Льючка («Лұчшая фантастика и детектив года»), Мансур Сәрсембаев («Лұчший киносценарий и драматургия года») шығармалары биік тұғырдан көрінді.

Бауыржан Оспанов тағайындаған Есенқұл Маманов атындағы бас жүлде — 1 000 000 теңгелік Алматылық Заман Төлеуов жеріне алды. Жазушының «Қарақуыс» романы «Үздік қазақ романы» аталымы бойынша үздік деп танылды. Тағы бір басты сыйлық — 1 000 000 теңгені балалар шығармашылығына арналған «Дарабоз» байқауына өзгелен оза шапқан павлодарлық қаламгер Алысбай Хонжыбай иеленді.

ҚАРЖЫ

Банктердің белсенділігі артып келеді

Жалпы қаржы саласы мемлекет тағдырына тікелей әсер ету тұрғысынан маңызға ие экономикалық артықшылық, жылдам әсер етуші және тез нәтиже беруші басымдылыққа ие. Қазір, Құдайға шүкір, елімізде банк жұмысы халыққа тиімді шарттармен жұмыс істеуде. Бұрынғыдай сан емес, сапа бар. Мәселен, тоқсаншы жылдардың басынан ортасына дейінгі азғантай аралықта Қазақстанда 200-ден астам коммерциялық банктер пайда болса, бүгінде елімізде екінші деңгейлі отыздан астам банк жұмыс істейді.

САЛТАНАТ ҚАЖЫБЕК

Бүкіл өмірі несиеге тәуелді еуропалықтардың кредитпен өмір сүру дағдысы біздің елімізде де айналып өтпеді. Несие саясаты айырықша дамығандықтан, өмірімізді несиеден бөліп алып қарай алмайтын халге жеттік. Бүгінде Қазақстандағы несие нарығының 25-30 пайызын несиенің қаржылай түрі немесе, 40 пайызын тұтынушылық түрі, ал, ипотекалық түрі 29-30 пайыз шамасын иеленеді. Тіпті, тұтынушылық несиенің өсуі жыл сайын 45-60 пайызға дейін көтеріледі. Демек, банкінің араласпайтын саласы жоқ. Сір, мемлекеттің экономикалық секторының тұтастай биік қабарысын алып отырған банк секілі қаржы институттары үшін несие-қаржы саясатының орны ерекше. Бұрын Еуропа елдерінде бастау алған несиелендіру қазірде бүкіл әлемді жаулап алды. Өйткені, әлемдегі 7 миллиардтан астам адамға ортақ байлық 1 миллиард алпауыттың қолына көшті. Несиелік саясаттың стратегиясына жүгінесек, мемлекет пен халықтың және мемлекеттер арасында банк өнімі делдалдық

міндетін атқарғаны үшін бір жағынан пайда көрсе, екінші жағынан елдің экономикалық-әлеуметтік проблемаларын шешуге үлес қосады. Екінші деңгейлі банктердің ресурстық базасы қорының 40-45 пайызы несие қорынан тұрады.

Несие саласында тиімді шарттармен осылайша әр банкте әрқалай жобалар сөтті іске асуда. Қарапайым халықтың өміріне екінші деңгейлі банктер көптеген оң ықпалын тигізуде. Пайыздық көрсеткіші жоғары мемлекетіміздің банктерінен несие алып, уақытында қайтармайтын азаматтар да өмірде кездеседі. Қаржы бар бола тұра қашып жүргендер де баршылық. Банктер келген Қазақстан Республикасының азаматтарының құқықтары мен бақ бостандығына ерекше мән беріп отыр. Осылайша адамгершілік құндылықты ең алдымен бірінші орынға қоятын екінші деңгейлі коммерциялық банктер барлық салада да тиімді шарттарды ұсынуға. Тіпті, банктер кешіктірілген несиеге өте төмен немесе пайызсыз да қайтару керектігін де бағарлауда. Ал жағдайы төмен отбасыларға жағдай жасалауда. Үй салу, құрылыс жұмыстары, жол, мектеп, емхана және тағы да басқа көптеген шараларға да қаржылай көмектесуде.

Екінші деңгейлі банктер қарапайым халықтың жағдайын тек несиемен ғана емес, депозитпен де қамтамасыз етуде. Бір ғана Каспий банк клиенттеріне жоғары мөлшердегі депозиттері ұсынумен ерекшеленіп келеді. Бұдан басқа Каспий банк күн сайын демалыссыз халыққа қызмет етуде. Қазірдің өзінде де Каспийде депозиті бар адамдардың саны өте көп. Сөбебі, бұлардың салымы

келесі жылдың өркілі айларда (келісімшартпен ашқан күнінен тығыз байланысты) аяқталады. Еліміздегі пандемия және дағдарыс кезеңіне қарамастан банктердегі депозит мөлшері 13 пайызға артқан. Азаматтар банктің депозитін еркін түрін, яғни қаражатты кез келген уақытта жеке шоттан алуға болатын және ақшаны қалаған уақытта алуға мүмкіндік бермейтін түрлерін пайдаланады. Сондай-ақ депозит түрін қарастырғанда ұлттық валютаны немесе шетел валютасын таңдайды. Мысалы, доллармен ашылған депозиттің жылдық пайыздық мөлшерлемесі 1% болса, 2020 жылдың қыркүйегі айында ашылған теңгелік депозиттің мөлшерлемесі 9% болып бекітілген. Finpro.kz мониторингтік агенттігінің мәліметіне сүйенсек, еліміздің 27 банкіне жеке тұлғалардың атынан ашылған депозитте жиналған қаражат мөлшері 9,85 триллион теңгені құрады. Азаматтардың жеке депозиттерінің үштен бір бөлігі дерлік Halyk банкіне жиналған. Жалпы сома 3,39 трн. теңге. Өсім 7,2%. Сонымен қатар, Kaspi Банк — 1,7 трн. теңге, салыстырмалы

түрде өсім 30%-ға жоғарылаған. Ал заңды тұлғалардың басым көпшілігі Банк Хоум Кредитті таңдаған. Банкте өсім 55%-ды құрап, 105,7 млрд. теңгені көрсетіп тұр. Сондай-ақ исламдық Заман банкіне депозит көлемі 20 миллионнан 30 миллион теңгеге өскен. Үшінші орын КЗИ банкіне. Соңғы мәліметке сәйкес банктің салымдары барлығы 9 млрд теңге болған. Өткен жылы бұл сома 5,9 млрд теңгені құраған еді.

Жергілікті азаматтарда «Екінші деңгейлі банк қарапайым адамдардың қаласын қағып алды» деген жатпақ пікір қалыптасқаны белгілі. Несие, ипотека, депозитпен халыққа қызмет етіп жатқан коммерциялық банктер өмірімізге ықпалы зор. Тіпті астамшылыққа салынған, депозит пайызды қосы көрсеткіші аз деп, салымнан ақшасын шешіп, өртүрлі инвестицияға құйып жатқандар да көп. Инвестицияға да пайыздық мөлшерде көп болғанымен ешкім келіптік бере алмайды. Ал, екінші деңгейлі коммерциялық банктің депозит 10 миллион теңгеге дейін толық келіптік бере алады.

ТЕНГЕ MONITOR

Құрылтайшы және шығарушы: «ҚАЗАҚ ГАЗЕТТЕРІ» Жауапкершілігі шектеулі серіктестігі
Бас редактор: АКСАТЖУТОВ
Бас редактордың орынбасары - Жұмангалиева
Рынак САҒЫНБЕКОВА

Бөлім редакторлары: Ботагөз ӘБДІРАЙҚЫЗЫ, Истат ҚАМБАРОВ, Нұрлан ҚҰМАР
Бетпеуші: Ернар ОРМАНОВ
«Қазақ газеттері» ЖШС-ның аймақтардағы өкілдіктері: Ақтөбе облысында: Жанғабай Қабакбаев 8 771 769 6322 Маңғыстау облысында: Бектур Төлеуғалиев 8 701 774 2141
Газеттің терілуі мен бет қатпауы «Қазақ газеттері» ЖШС-ның компьютерлік орталығында жасалады. Оффсеттік басылған.

АҚПАЛДАСТАР АЛҚАСЫ: АЛШАНОВ Рахман ӘБДИМАННОВ Саркынғали БЕКҚОЛМАТҰЛЫ Жемісбай ЕСПОЛОВ Тілекес ҚАЛИЕВ Ғани
НҮРСЕЙІТ Айтқали САҒАДИЕВ Кенжеталы САЛПАСЕВ Әбжанқали САЛЫБАЛДИН Сағындық ТЕМІРБЕКОВ Нұрлан

Таралымы: 1247. Таралымы: 5000.
Газет аптасына 1 рет шығады. Газет «Дәур» РТБҚ ЖШС-да басылады. Алматы қаласы, Ш.Қалдаяқов көшесі, 17. Үл. тел.: 273-50-53.

МЕМН ЖАЙЫЛЫ: 050011, Алматы қаласы, Жетісу көшесі, 175. 4-қабат 403-Бөне (Төлеуіер) тел: 272-87-04
404-Бөне (Бас редактор) тел: 267-36-34 факс: 272-86-11
E-mail: kazzinet@mail.ru www.tengemonitor.kazgazeta.kz tengemonitor@kazgazeta.kz tengemonitor@mail.ru